KÖNYVTÁR
ECHEGARAY
BERCZIK
ECHEGARAY
BESAUT
870-873.
N.M.

81.131
370-373

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

# MARIANA

## DRÁMA HÁROM FELVONÁSBAN UTÓJÁTÉKKAL

IRTA

ECHEGARAY JÓZSEF

SPANYOLBÓL FORDÍTOTTA

Dr SZALAI EMIL.

BUDAPEST.

FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IROD. INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDÁJA.

1896.

348. h.

## SZEMÉLYEK:

*Mariana*, (24 éves).*
*Clara*, don Castulo felesége, (30 éves).
*Trinidad*, özvegy, don Pablo huga, (35 éves).
*Daniel Montoya*, (Mariana imádója, 30 éves).
*Don Pablo*, tábornok, (48 éves).
*Don Joaquin*, (Mariana régi pártfogója, nemeslelkű férfiú, 65—70 éves).
*Don Castulo*, régész, (mulatságos figura, 56 éves).
*Luciano*, (Clara udvarlója, 22 éves).
*Szolgák.*

M. N. MÚZEUM KÖNYV-TÁRA

*Szín:* Madrid, *Idő:* Jelenkor.

M. N. MÚZEUM KÖNYVTÁRA
Nyomlatv. Művedéknapló
1897. év. 1057. sz.
R 1965

* A zárjelek () közt foglaltak utasításúl szolgálnak

# ELSŐ FELVONÁS.

(Elegáns szalon. Ajtók az oldalfalakon és a fenékszinen. Este. A szalon fényesen meg van világítva. Fogadó-estély kis társasággal.)

## ELSŐ JELENET.

*Clara,* majd *Trinidad.*

(Clara ül; Trinidad a függöny felgördülte után lép be.)

Trinidad (belépve). Itt maradok veled, Clarita.

Clara. Meguntad a zenét odabenn?

Trin. (Clara mellé ül). Oh a zene nekem itt csak úgy tetszik, mint a Teatro-Realban. Nagy áldozat meghallgatnom, tehát nagyon tetszik. A zene is csak annyit ér, a mennyi áldozatot hozunk érte.

Clara Ez igaz. S mindennel így van. A férfiak is annál jobban szeretnek egy nőt, mennél nagyobb áldozatot hoznak érte.

Trin. Ezért szereti Daniel oly igen a bájos Marianát.

Clara. És ezért szereti annyira Mariana a bátyádat, Don Pablót, a mi hősies tábornokunkat.

Trin. Meglehet.

Clara. Ne tagadd!

Trin. Nem, édesem, dehogy is tagadom. Ámbár azt sejtem, hogy hős bátyám olyan háborúra vállalkozott, a melyben több vereség vár reá, mint győzelem.

Clara. Oh az ilyen háborúban egyetlen egy győzelem van: a házasság, s ez épen elegendő. Különben pedig tekintve Mariana jellemét, nincs mit félnie vereségtől. Aztán meg don Pablo, mint jó katona, véres boszút állna a vereségért.

Trin. De még nagyon kétes: lesz-e házasság a dologból?

Clara. Miért? A józan ész és az okszerűség ezt javalják. Mariana özvegy ugyan, de mégsem az; szinte még gyermek. Szépsége ragyog, mint a nap; gazdag, roppant gazdag; a vagyona megbecsülhetetlen, mivel majdnem egész Közép-Amerika az övé. A hire-neve mocsoktalan. S az erénye? mondhatnám olyan az erénye, mint a karrarai márvány.

Trin. Talán épen azért olyan erényes, mert a szive márvány. A milói Vénusz is ellenáll a frakkos uracsok szerelmi ömlengéseinek a nélkül, hogy csak egyetlen egy gonosz gondolat is fakadna szépséges fejében s a nélkül, hogy márvány szive csak meg is rezzenne.

Clara. Szóval a dolog lényege az, hogy Mariana erényes. A mi pedig bátyádat illeti!... Ah, a te bátyád hős katona, a kinek nagy a híre, nagy

a becsülete. Hű, erélyes és rokonszenves. A maga negyvennyolcz esztendejével többet ér, mint más harminczczal. S a politikában nagy jövő vár rá ...

Trin. Egyezzünk tehát meg abban, hogy Pablo vitéz és rokonszenves, Mariana pedig gazdag, gyönyörű és erényes.

Clara. Helyes! ... Nos?

Trin. Lásd, a mi kedves Marianánk igen erényes, de szörnyen kaczérkodik Daniellel.

Clara (nevetve). És ezt te kaczérkodásnak nevezed? Mondd inkább, hogy gyötri, kínozza irgalmatlanul, kegyetlenül; hogy lassan-lassan, fokról-fokra elhamvasztja Daniel szívét. Csak játszik vele, mint macska az egérrel: enyeleg vele, aztán ráront; tréfálózik vele, aztán lecsap rá; simogatja, aztán véresre karmolja. Nem, nem kaczérság ez: inkább gyűlöletnek mondanám, vagy kegyetlenkedésnek. Szegény Daniel, ha nem menekül előle idejekorán, vagy megőrül, vagy golyót röpít az agyába.

Trin. Ez volna a drámai megoldás. Van azonban komikai is: vagy kiábrándul s feleségül vesz valakit mást ... vagy feleségül veszi magát Marianát.

Clara. Hidd el, hogy Mariana gyűlöli Danielt. Ismerem én Marianát! Ha ránéz Danielre, olyan szemeket mereszt rá, mint mikor a nevelőben összeveszett valamelyik barátnőjével s készülődött, hogy megharapja és össze-vissza karmolja. Hidd el, ha a társadalmi szokások megengednék,

Mariana megharapná Danielt, kitépné a haját és véresre karmolná.

Trin. No ez valóságos veszedelem!

Clara. Danielre nézve.

Trin. Nem, édesem, Marianára nézve. Hallgass csak ide, megvallom neked bizalmasan: az első, a mit szegény megboldogult férjem iránt még menyasszonykoromban éreztem: szinte legyőzhetetlen vágy volt, hogy beleharapjak a kezébe; olyan szép, olyan fehér, gondozott kezei voltak . . . Ah, ah! (szemeit törli).

Clara (nevetve). No nekem nagyon furcsa ez, a mit mondasz. Én bizony az én Castulómat sohse akartam megharapni, mikor még csak a jegyese voltam. Azután, hogy a felesége lettem . . . százszor is!

Trin. De ha Mariana, a mint mondod, gyűlöli Danielt, úgy miért fogadja el házában? Miért hívja, miért vonzza?

Clara. Nem tudom. Talán mivel gyönyörűsége telik abban, hogy gyötri. Mariana nagyon jó, de . . . hogy is mondjam? . . . egy kissé . . . egy kissé . . . kegyetlen!

Trin. Igaz. Mariana nagyon jó . . . de a szive mélyén . . . a szive mélyén . . . (Rejtélyesen.) Az Isten tudja, milyen?

Clara. Tudod milyen? Önző!

Trin. És hideg! Tudom!

Clara. Nem, hanem a szive száraz!

Trin. Nem szeret senkit!

Clara. Nem tud igazán érezni.
Trin. És nem hisz senkinek és senkiben.
Clara. De azért jó lélek! (Don Joaquin belép.)
Trin. Igen. Jó lélek! És én nagyon szeretem!
Clara. És szép!
Trin. Gyönyörű!
Clara. Don Joaquin!...

## MÁSODIK JELENET.

*Clara, Trinidad* és *don Joaquin.*

Joaq. Valami jó barátnőjükről beszéltek, úgy-e bár?
Trin. Eltalálta!
Joaq. No lássák! Leolvasom az arczukról. Mint don Castulo mondaná: panegyricusok sugárzanak le az orczáikról.
Clara. Igen, beszélgettünk a ...
Joaq. A ház úrnőjéről?
Trin. Igen, Marianáról.
Joaq. És csaknem odáig jutottak, hogy ...
Clara. Hogy?
Joaq. Hogy felmagasztalják, istenítsék ...
Clara. Bizony csaknem odáig!
Joaq. Akkor én is segítségökre leszek. Magasztaljuk Marianát.
Trin. Ön nagyon szereti Marianát.
Clara. Mindig is nagyon szerette.

Trin. Szinte atyja volt.

Joaq. Nono nem épen. De az igaz, hogy mindig őszintén érdeklődtem iránta. S az én koromban érdeklődhetik már a magamfajta férfi az oly fiatal nő iránt is, mint a milyen Mariana s nincs okunk félni, hogy ez érdeklődésért aztán önök bennünket felmagasztalnak. Bizony úgy hiszem magamról... ámbár nem vagyok épen teljesen biztos benne...

Clara. Nem, uram, nem is lehet. (Nevet.)

Trin. Nem, uram,... ön még veszedelmes. (Nevet).

Clara. Legalább néha! (Még jobban nevet.)

Joaq. No, mennyinek gondolnak? Vénítenek, bizonyára! Majd engedelmet kérek don Pablótól, hogy udvarolhassak önnek Trinidad. És engedélyt fogok kérni don Castulótól, a mi kitünő régészünktől, hogy kifejthessem önnek, Clarita, a saját személyem archæologiáját.

Clara. Hagyja, don Joaquin, a szóvirágokat s térjünk vissza Marianára.

Joaq. Hát még nem tárgyaltuk le?

Clara. Nem bizony: még maradt sok mondani való a bájos özvegyről.

Trin. Özvegy!? No... az is, meg nem is az! Férjhez ment vagy apja férjhez adta egy roppant gazdag amerikaihoz. Mariana itt esküdött meg Európában.

Joaq. Igen — per procura. —

Clara. Mi az?

Joaq. A vőlegény nem jelent meg személyesen, hanem képviseltette magát?

Trin. Úgy van, s így megesküdött a férje képviselőjével jogilag; aztán fölszáll az első induló gőzösre s áthajózik Amerikába s ott fölleli a férjét *testileg*. De csak testileg, mert a férje már ekkor halott volt. (Don Juaquinhoz.) Mondja meg őszintén: özvegység ez?

Joaq Mondjuk jogi özvegységnek, ha úgy tetszik. S ön nem ilyen özvegy, Trinidad?

Trin. Nem bizony! Szegény Paco!

Joaq. S ön sem ilyen özvegy, Clarita?

Clara. Semmiféle sem! . . . Elfelejti Castulót?

Joaq. Igaz! . . . Oh az én fejem! . . . Castulo!. . . Az archæologia szent papja! . . . No nézze, mintha megjelennék az idézésre!

Clara. S Lucianóval jön! Szegény fiú!

Joaq. Micsoda esdeklő tekinteteket vet, Clarita, ön felé ez a szegény fiú, hogy mentse meg!

Clara. Bizonyára az archæologia titkaiba avatja be a férjem!

Joaq. (Clarahoz). Ugyan vessen a szegény fiúra egy megváltó tekintetet.

Clara. Igen, de Castulo vele van! (Hárman halkan folytatják a beszélgetést és nevetnek.)

## HARMADIK JELENET.

*Clara, Trinidad* és *don Joaquin* egy csoportot képeznek a nézőtől balra. *Don Castulo* és *Luciano* a hátsó szalonon át jönnek és jobbról helyezkednek el. Don Castulo hévvel magyaráz, Luciano csak udvariasságból hallgatja, de egyre átpillantgat Clarához.

Cast. Lehetetlen, hogy be ne lássa, Luciano: nincs érdekesebb, nincs tanulságosabb s merném mondani, nincs mélységesebb valami, mint ennek a látszólag prózai szerszámnak a története. Oh a fésű története a legősibb időktől fogva, a történet előtti kor medvéjének, hiénájának s szőrös elefántjának barlangjaitól egészen napjainkig. Oh ez az emberiség története! Tán kétkedik ebben?

Luciano. Oh dehogy kételkedem, don Castulo. De nini, itt látom az ön bájos feleségét . . .

Cast. (visszatartja). Nem is kell, hogy higyen szavaimnak. Mi régészek hiúk vagyunk! . . . Hanem van egy fésűgyűjteményem, ah! . . .

Luc. Úgy veszem észre, hogy Clarita hív . . .

Cast. (ismét visszatartja). Nem, nem hívja! . . . Oh látni fogja holnap reggel s annyi időt tölthet vele, a mennyit csak a szíve-lelke kíván . . .

Luc. Én? . . . Kivel?

Cast. Ön, ön! Ezzel a páratlan gyűjteménynyel!

Luc. Vagy úgy? A fésűkkel?

Cast. Százezer frankot kínált érte a British Museum.

Luc. S ön nem adta oda?

Cast. Eladni, én? . . . Oh . . . Hanem odaléptem fésűim elé és így szóltam hozzájok. «Itt vagytok, drágáim! Nem, nem el nem bocsátlak benneteket. Nem!» Szavamra! . . . Vannak . . . halcsontfésűim, sündisznó-sörte-fésűim, fafésűim, nádfésűim, üvegfésűim, csontfésűim, rézfésűim, ezüstfésűim, aranyfésűim, sőt vannak fésűim szarvból is.

Luc. Szarvból!

Cast. Igen, mindenféle szarvból: ökörszarvból, kecskeszarvból, őzszarvból . . . és . . . és . . . szóval minden képzelhető szarvból. Hogyne! Mert jegyezze meg magának, Luciano, ezt a sarkigazságot: hogy minden szarvasbaromnak van szarva! *

Luc. Ez csakugyan sarkigazság! De úgy hiszem, hogy Clara most. (Át akar osonni Clarához, de don Castulo megfogja és visszatartja.)

Cast. Holnap velünk kell reggeliznie s csodákat fog látni. Minden korból vannak fésűim, a legkülönfélébb alakulatokban: egyenesek, görbék, háromszögűek, kerekek, többszögűek, dór, jón és

* Az eredeti szójátékot nem lehet magyarra fordítani; *pua*=szarv, de jelent rossz asszonyt is. Peine=fésű. Szóról-szóra így volna az eredeti szójáték: a hol rossz asszony van, ott szarvak is vannak, mert van a ki fésül.

korinthusi és kevert stilusúak. Vannak fésűim Egyiptomból, Assyriából, Görögországból s remek példányaim vannak Rómából... Ah római fésűim! Sőt van egy fésűm, mely valószínűleg Nagy Károlyé volt!... Van egy, melyről azt mondják, hogy a kőkorszakból való! De kérem, erre nézve kétségeim vannak. Mert, kérem, a kőkorszakbeli fésűkkel ovatosan kell foglalkozni.

Luc. Igen, Clarita, jövök. (Pedig Clara nem is hívta.) Mentsen föl, don Castulo, bocsánat, a felesége hív! (Don Castulo annyira belemerült a lelkes magyarázatába, hogy elfelejti visszatartani Lucianót, ki hamar odasiet Clarához).

Cast. (félre). Ah, milyen szemtelenek ezek az asszonyok! (súgva Clarához). Szegény Luciano, egészen elmélyedt a magyarázataimba és íme.

Trin. Mondott valamit, don Castulo?

Cast. Nem, semmit. (Eloldalog.)

Trin. (Castulóhoz). Belefáradt a billiardozásba?

Cast. A billiardozásba? Nem játszom soha! Ostoba egy játék! Megütni egy golyót, hogy az megüssön egy másik golyót... Vagy azt hiszi, Trinidad, hogy az elefántcsont, ez a nemes, tiszta, ruganyos, nőies fínomságú és férfias erélyű anyag, mondom, az elefántcsont azért lett a világra, hogy golyókká faragják és a szórakozni vágyó emberek ütéseit viselje el? Oh, ha az elefántok tudnák, hogy mi vár nemes csontjaikra! Ah, nem ostoba billiárdgolyókat, hanem művészi munkákat kell készíteni az elefántok csontjaiból, vagy készítsenek belőle fesűket, melyek aztán belemerűlnek

egy szép asszony fürtjeibe. Ah mindent, csak nem billiardgolyókat! . . . Az én gyűjteményemben is van egy . . .

Trin. Oh kérem, sürgősen föl kell a bátyámat keresnem. (Menekülni akar Castulo elől.)

Cast. Menjünk együtt! (Kísérni készül Trinidadot).

Trin, Köszönöm. De a mint látom, don Joaquin hívta önt. (Don Joaquinhoz szólva át). Don Joaquin.

Cast. Engem? . . . Don Joaquin? (Don Joaquinhoz közeledik).

Joaq. (Castulóhoz). Szólított, don Castulo?

Cast. Nem, hanem azt mondják, hogy ön szólított engem! No de mindegy! Tegyük föl, hogy szólítottam. (Hatalmába keríti don Joaquint s magyarázni kezd neki.)

Trin. (Időközben Clarához és Lucianóhoz mont és mialatt Castulo és Joaquin közt a fentebbi párbeszéd lefolyt, beszélget velök.) Pá, a viszontlátásra!

Clara. Elmégy már?

Trin. Nem . . . Visszatérek . . . ha elvonul a veszedelem. (Castulóra mutat.)

## NEGYEDIK JELENET.

*Clara* és *Luciano* jobboldalt halkan beszélgetnek. *Castulo* és *don Joaquin* baloldalt.

Cast. Milyen idegesek ezek az asszonyok. Nem tudnak nyugton maradni öt perczig sem. A figyel-

mök nem tud egy tárgyon megállapodni. S hallgatni nem tudnak egy perczig sem!

Joaq. Hallgatni? (Pillantást vet Clarára, ki figyelmesen hallgatja Luciano bizalmas szavait.) Néha mégis!

Cast. Igen. ha a divatról beszélnek nekik! De beszéljen nekik valami komoly dologról: például az én gyűjteményemről . . .

Joaq. (megrémülve). Igen . . . tudom már . . . azokról a gyűjteményekről . . .

Cast. Kérem: Trinidadnak is azokról beszéltem és olyan türelmetlen volt . . . hogy, hogy . . . hogy . . . Ön bizony meghallgatott volna egy óráig is . . .

Joaq. Lehet, hogy nem.

Cast. Tegnap is három órahosszant hallgatta magyarázataimat. S Trinidad csak néhány perczi időt sem akart a magyarázataimnak szentelni.

Joaq. Mit nem mond! Nem akart . . . Nem akarta önt meghallgatni? . . . Lehetetlen! No hallják, kérem! (Nagy meglepetést tettetve Clarához és Lucianóhoz közeledik, hogy vegyenek szintén részt a társalgásban és mentsék meg don Castulótól,)

Clara. Mit mond, don Joaquin?

Joaq. Képzeljék csak, Trinidadot untatja az archæologia. Ismételje csak, don Castulo!

Luc. Lehetséges-e?

Cast. Lehetséges! (Lucianóhoz.) Oh nem mindenki érdeklődik úgy, mint ön! (Clarahoz). Igaz, megkértem Lucianót, hogy reggelizzék holnap nálunk. Be akarom neki mutatni gyűjteményem három

újabb darabját. Vettem egy genuai majolika edényt! A tizenhetedik századból való. Remek egy példány. Luciano elámul, ha meglátja.

Luciano. Azt elhiszem! (Claritához). Oh Clarita, az ön háza valósággal kincset rejt.

Cast. Ezt inkább nekem mondja!

Luc. Oh mint irigylem önt, don Castulo.

Cast. (önelégült nevetéssel). Azt elhiszem! De hát a mi az enyém, az az enyém! Persze azt még nem tudja, Luciano, hogy egyiptomi gyűjteményemet I., II. és III. Amenhotep korából való kincsekkel gyarapítottam.

Luc. (Clarához). Elfeledi Clarita, hogy Trinidad vár ránk.

Clara (észrevéve, hogy e szavak csak kifogás, hogy menekedhessenek Castulo elől). Igen! Hogy elfeledtem! (Férjéhez). Odabenn vár ránk Trinidad a kártya-asztalnál.

Luc. Úgy-e megengedi don Castulo? . . . Megyünk, Clarita?

Clara. Megyünk. Menjünk!

Cast. (kissé bizalmatlanul). Csakugyan vár rátok?

Clara. Hogyne!

Joaq. (hirtelen közbevág). Oh rám is!

Cast. (karjánál fogja). Nem, önre nem. Hiszen már vannak négyen a játékhoz: Pablo, Trinidad, Clarita és Luciano. Ön tehát fölösleges odabenn!

Joaq. Oh én mindenütt fölösleges vagyok!

Cast. Nálam soha!

## ÖTÖDIK JELENET.

*Don Joaquin* és *don Castulo.*

Cast. Mint említém, egyiptomi gyűjteményem pompás! Van húsz-harmincz felemás alakom . . . így nevezzük . . . Mikor Luciano meglátta ezeket, azt sem tudta, hová legyen a meglepetéstől és az irigységtől. Van egy madárfejű emberem, van egy szárnyaslovam . . . s kérem, akár hiszi, akár nem . . . van egy emberfejű ökröm . . . Ez csak nagy dolog, mi?

Joaq. Nagyon nagy!

Cast. Ezek vannak a gyűjteményemben a faraók korából. Térjünk most át az assyrokra! Mit fog szólni, ha meglátja a gyűjteményemben Adrammelechnek s az apagyilkos Sarasárnak szakállát. S van a gyűjteményemben nehány fürt Assurbanipol feleségének a hajzatából.

Joaq. De hiszen ez csupa archæologiai remekmű.

Cast. Oh fogalma sincs, milyen nagy gyönyörűségem telik bennök. (Lelkesülten.) Benn élek a régi világokban, társalgok az emberekkel, a kik régesrég voltak. Szinte tegeződöm velök. «Kérlek Assurbanipol, mutasd meg a feleséged fürteit!» «Nabopolasar, kérem a kefédet, mert poros a kabátom!» Ezzel a kendővel törölte le Phidiasz homlokáról a verejtéket! Annak a czipőnek a sarkait

egy mór királynő koptatta el! Oh ti a történelem nagyságai, oh rég mult világok szerszámai, házamban vagytok szigorú rendszerességgel rendezve! Hatalmas fejedelmek kardja mellett ott függ a rabszolga nyila! Ah s egyik szekrényemben fürtök Assurnapizal hajzatából. Don Joaquin, hallja, Assurnapizal hajzatából! Képzelhet-e ennél ritkább, szebb valamit!

Joaq. Nem, nem, egyáltalán nem képzelek!

Cast. Pedig van még ennél is nagyobb. Vessünk csak egy pillantást . . .

Joaq. Nem, most lehetetlen!

Cast. Miért?

Joaq. Mert Mariana és Daniel jönnek.

Cast. Nos?

Joaq. Egyedül kell őket hagynunk, hadd készítsék elő a jövendő arch..ologiáját.

Cast. Igaza van!

Joaq. Ugy hát a viszontlátásra! (Szökni akar.)

Cast. Megyek én is. Boldog vagyok, hogy egy oly kitünő férfiúra akadtam, mint ön, a ki . . .

Joaq. (kétségbeesetten fölsóhajt). Nabukadnozor!

Cast. Kérem, van valamim Nabukadnozorból is.

Joaq. Valami? Nem! Nagyon sok!

## HATODIK JELENET.

*Mariana* és *Daniel* jobbról belépnek.

MARIANA (kaczagva fakad s követi tekintetével don Joaquint és Castulót, ki hévvel-lével magyaráz don Joaquinnak). Pompás!... Pompás!... Hahaha!

DANIEL. Mi derítette hirtelen ilyen jó kedvre, Mariana? kit vagy mit nevet ki?... Bocsásson meg, de ez a nevetés...

MAR. Nyugodjék meg, Daniel; nem önön nevetek. Hanem azokon ott. Kiváltképen don Joaquinon mulatok.

DAN. Don Joaquinon?

MAR. Igen, az én drága jó barátomon, az én kegyes pártfogómon, az én szeretett don Joaquinomon.

DAN. Miért?

MAR. (kaczagva). Hát nem látja, hogy don Castulo kerítette hatalmába? S don Castulo most magyaráz neki,... irgalmatlanúl, kíméletlenűl magyaráz! Szegény don Joaquin, meg fog bolondulni!

DAN. És ön gyönyörködik abban, hogy az, a kit ön annyira szeret, úgy gyötrődik?

MAR. Nem gyönyörködöm a gyötrelemben, csak kaczagok rajta. Ez pedig nagy különbség!

DAN. Ha így bánik a barátaival, hogy bánik ellenségeivel?

Mar. Épen így! Nem találok köztök valami nagy különbséget. Barát... ellenség... a mint tekintjük... A hogy don Castulo mondaná: attól a történeti szemponttól függ minden, a melyből tekintjük őket... Ön ma barátom. Holnap már ellenségem lehet.

Dan. Soha!

Mar. Ez a szó a szótár minden szavai közt a leghaszontalanabb, a legképtelenebb. Az Istenért, Daniel, ne támadjon ma rám romanticismusával, mely már rég kiment a divatból. Hadd kaczagjak ma tiszta szívből az én kedves don Joaquinomon, a kit don Castulo diadalmasan vezet végig a termeimen, mint egy ókori győzelmes hadvezér, a ki diadalmi kocsiján hurczolja a legyőzött királyokat.

Dan. Oh Mariana, nem csak don Castulo vezet végig e termeken legyőzött, lebilincselt rabszolgákat.

Mar. Van még valaki, a ki hasonló embertelenséget követ el?

Dan. Oh van!

Mar. S ez én vagyok, ugy-e bár?

Dan. Ön... S ezt tudja?

Mar. No jó! Nem akarok tovább is embertelen lenni, se zsarnok, se kegyetlen. Ne legyenek többé rabszolgáim. Föloldom bilincseiket és visszaadom szabadságukat. (Föláll, mintha távozni akarna.)

Dan. Nem, Mariana, az égre, ne távozzék! Nem lehet e bilincseket szétszaggatni! S ha ön mégis föloldaná, a rabszolga mégis követné, egész a világ végeig, mindhalálig!

Mar. Ez az ön túlzottsága idegessé tesz. S aztán mindketten nevetségessé válunk miatta.

Dan. Akarja, hogy komolyan beszéljünk?

Mar. Komolyan beszélni? Lássa, ez a kegyetlenség! De hát csak beszéljen! A mint tetszik! (Leül.)

Dan. Mariana, mondja meg, gyűlöl-e vagy szeret-e engem? Magam nem tudom megítélni: vallja meg őszintén az igazat!

Mar. (kaczagva). Hogy szeretni: szeretem-e?... Vagy gyűlölni?... gyűlölöm-e?... Micsoda mélységes szenvedélyek!

Dan. Ne űzzön tréfát belőlem!

Mar. No nem, nem tréfálok!

Dan. Akkor hát feleljen őszintén: gyűlölet-e, vagy szerelem?

Mar. (Danielhez közeledik és kaczéran, de mégis némi gyöngédséggel nézi). De ha nem tudom! (Szünet. Néhány pillanatig szótlanúl nézik egymást.)

Dan. Talán csakugyan azt mondja, a mit érez!

Mar. Teljesen nyilt és őszinte vagyok.

Dan. De hát miért is gyűlölne! (Szeretettel, szinte rajongva.) Imádom önt, Mariana, mint égi angyalt szoktunk imádni. Végtelen szerelemmel gondolok önre, nappal, éjjel! Ha véletlenűl hív engem s így szól: «Daniel!», testem minden idege megremeg, mint megremeg, az ember, a kit Isten szólít... Hát ok ez gyűlöletre? Miért gyűlölne, Mariana?

Mar. (ki eddig szinte gyönyörűséggel hallgatta). Semmiért!

S épen ez a jó! Az indokolt gyűlölet banális szinpadias. De a gyűlölet, mely ok nélkül él: fínom és érdekes, méltó önhöz és hozzám, kik jóízlésű emberek vagyunk.

Dan. Hát gyűlöl, Mariana?

Mar. Ha azt hiszi!... mit tehetek?

Dan. Mariana, Mariana, miért gyönyörködik gyötrelmeimben?

Mar. Tudom én?... Lássuk csak: beszélgessünk kissé! kezdjük el, csináljunk egy kis... archæologiát... No jó. Tehát, én nem ismertem önt.

Dan. Én sem önt!

Mar. A véletlen összehozott bennünket...

Dan. A véletlen... Egy napon sétáltam, karomon vezetve atyámat, mert még beteg volt szegény... és most is nagyon beteg!

Mar. Nagyon szenved?

Dan. Nagyon, Mariana.

Mar. Szegény!... Kihajtatunk majd hozzá, úgy-e? Nemde, a villája csak néhány mérföldnyire van Madridtól?

Dan. Oh milyen boldog lesz szegény atyám!

Mar. Hát folytassa: sétált az édesatyjával, a ki annyira be volt burkolva ruhákba, kendőkbe, hogy nem is láthattam. De önt láttam! (kaczag).

Dan. Én is önt. Ekkor láttam először.

Mar. Ekkor először. S mikor lesz majd, hogy utólszor látom. (Gondolataiba mélyed.) Ki hatolhat a jövő titkaiba?

Dan. Kívánja, hogy tüsténT?

Mar. Nem: őszintén mondom: nem kívánom! (Gyöngéden.) Milyen szomorú is volna az életem, ha nem láthatnám többé önt!

Dan. Mariana!

Mar. Milyen szomorú és utált volna nekem a világ, ha nem volna valaki, a kit . . .

Dan. A kit szeressen?

Mar. Ohó, ezt nem mondtam!

Dan. Akkor hát: a kit gyötörjön, kínozzon.

Mar. Kínozni vagy szeretni, mindegy!

Dan. Legyen; elfogadom a gyötrelmet és a szerelmet együtt!

Mar. Elégedjék meg egyelőre csak az elsővel.

Dan. Milyen kegyetlen.

Mar. Fejezze be, fejezze be a romantikus találkozást. Ön sétált az édesatyjával, én pedig nyilt kocsiban vártam egy üzlet előtt. Nem így volt?

Dan. És én önre néztem s ezt gondoltam: milyen boldog lennék, ha ez a nő szólna hozzám . . . legalább csak egy szót, csak egyetlenegy szót . . . ha a hangját hallhatnám . . .

Mar. Akkor hát ön azóta boldog volt, mert már sokat beszélgettünk egymással.

Dan. Az voltam!

Mar. S egyéb nem történt akkor? Mert én nem emlékezem egyébre.

Dan. De igen: egy szegény, rongyos, szinte félig mezetlen kis leány alamizsnát kért öntől.

Mar. Igaz! . . . Szegény elhagyatott leányka!
(Elszomorodik és gondolatokba mélyed.)

Dan. S ön fájón, rokonszenvesen, szeretőn nézte azt a kis leánykát és szemeibe könnyek lopóztak. Majd pénzt adott a gyermeknek s megmondta neki a lakása czímét. Én is jól hallhattam a czímet s gondoltam magamban: «Oh milyen jó lehet ez az asszony!»

Mar. (tréfásan), S ez a gondolat döntő hatású lett.

Dan. Azután fölemelte fejét s reám vetette tekintetét. Ekkor az arcza, mintha teljesen átalakult volna. Előbb tekintete olyan volt, mint a napsugár, mely ráhull az esőcseppre és szivárványt vet. Most pedig, a leánykával való jelenete után olyan volt a tekintete, mint a téveteg napsugár, mely sötét fellegre vetődik és onnan sápadtan verődik vissza. «Ez az asszony nagyon rossz lehet!» — gondoltam ekkor magamban, a nélkül, hogy kívántam volna is . . .

Mar. Világos: ön vakmerőséget követett el és én nem türtőztethettem haragomat. Mert mit tett! Odahívta magához a gyermeket s alamizsnát adott neki, mintha mondaná: «együtt segítsük meg ezt a szegény teremtést, asszonyom, íme van már egy kötelék, mely bennünket összefűz.» Ön ezt gondolta! Én pedig ezt: «ejnye, milyen szemtelen ez az érdekes fiatal ember!»

Dan. Mariana!

Mar. Igen, a nélkül, hogy szerettem volna,

érdekesnek tartottam; kissé később aztán rokonszenvesnek is. (Kaczag.)

Dan. Mariana!... De engedje, hogy befejezzem az elbeszélésemet. Tudakozódtam s megtudtam, hogy ön leánya egy gazdag bankárnak, a ki Amerikában halt meg. Majd kerestem valakit, a ki bevezessen a házába.

Mar. S én nagyon szívesen fogadtam, úgy-e bár?

Dan. Igen! Nagyon szívesen!

Mar. S azután sem bántam önnel rosszul. Megengedtem, hogy beszéljen szerelméről, hogy bárhová elkísérjen. Sőt, bizony, ön miatt majdnem kompromittálom a jó híremet.

Dan. Nem, Mariana, nem. Azzal nem, hogy térdenállva kérem: legyen a feleségem.

Mar. A felesége! (Kaczag.) Milyen ötlet!

Dan. Miért ne?... Az igaz... ön gazdag!

Mar. Ki gondol erre?

Dan. De én is gazdag vagyok, bár nem annyira, mint ön... És ön fiatal és szép...

Mar. (tréfásan). Ön sem öreg s már annyiszor megmondtam, hogy... De nem ismétlem újra!

Dan. Az állása is előkelő! Az én atyámé is az volt. Emelkedni vágyik rangban! Emelkedem önért, ha kell! Önre bízom magamat, egészen, feltétlenül! Életem, boldogságom, lelkem, becsületem, agyam minden gondolata, szivem minden dobbanása, vérem minden csöppje, mindenem... mindenem az öné! Testvére, vagy atyja, vagy rab-

szolgája, vagy szeretője leszek, . . . a mint kívánja! Ha így szól hozzám: «imádj!» leborulok a földre s a porba hajtom homlokomat. Ha így szól hozzám: «bohócz, mulattass!» a fejem tetejére állok, bukfenczezem, ugrálok, tánczolok! Ha így szól hozzám: «az az ember ott kellemetlen nekem», gyilkossá leszek s megölöm azt az embert. Ha pedig egy napon így szól hozzám: «szeress!» az napon, ha nincs szive, meghalok a karjaiban, ha pedig van szive, ön hal meg az én karjaimban!

Mar. Ne Daniel, nem így. Nem csinálunk komédiát. S tudja-e, hogyha mindez való, akkor ön nagyon szeret engem! (kíváncsian, érdeklődéssel nézi). De nem gondolja, hogy ezeket számtalanszor elmondták már ezen a világon. S hogy majdnem mindig hazudott, a ki elmondta? (kétségeskedni kezd).

Dan. Az én ajkaim nem hazudnak, Mariana!

Mar. Lássa, Daniel, akár valóság, akár hazudság, annyi tűzzel, oly mély szenvedélylyel mondta, hogy egyelőre elhiszem. Ne vágjon közbe. Azt kívánom, hogy ma este jókedvűek legyünk és boldogok, egyelőre boldogok. Holnap . . . A jó Isten tudja! (Megelőzve Danielt.) Ne szóljon közbe. Az, a mit mondott, a szívemig hatolt. Elvégre is asszony vagyok s olyan könnyű áltatni az asszonyokat . . . De meg vágyakozom is arra, hogy szeressenek. Nem hiszi? Örömem telik abban, hogy szeretnek! Nagy boldogság lehet a tudat, hogy sokan szeretik az embert. Nemde? Tudni, hogy egy derék, nemes, bátor, tehetséges ember kész

meghalni értünk! Megnevettethetem, sírásra fakaszthatom! Érezni, hogy kezeink közt tarthatjuk egy erős férfi szivét, egy férfiét, a ki annyit ér, mint ön,... kezeim közt, e gyönge, kis kezek közt s összeszoríthatom, megfojthatom e szivet; vagy megsímogathatom és lázas dobogásra indítom... S tudni azt, hogy senki e világon nem teheti azt e férfi boldogságával, mint a mit én tehetek... Ez Daniel, hígye el, büszkévé tesz! S látva, hogy mennyire szeret, hogy mennyire képes lemondani a saját akaratáról, hogy mennyire képes megtagadni a saját énjét az én kívánatomra, egy gyönge nő kívánságára: látva mindezt, kísértést érzek lelkemben, hogy szerelméért hasonló, nem! nagyobb szerelemmel fizessek meg hálából, szenvedélyből! Oh senki sem tesz túl rajtam, ha hálás és nagylelkű akarok lenni! Csak folytàssa, Daniel, folytassa! Talán egy napon majd nem tudok tovább uralkodni magamon s lázas őrületben borulok a keblére, önkívületben rebegve: «Daniel, Daniel, imádlak!» (Mariana e szavaiban van igazság. Szive mélyén átérzi, a mit mond, bár közbe-közbe, kiváltkép az elején úgy iparkodott föltüntetni a dolgot, mintha csak tréfálna).

Dan. És átérzi, Mariana, mindezt, a mit mondott? Istenem, Istenem, nem tudom elhinni! (kitörő örömmel). Ha igaz volna!

Mar. (ismét kaczérságra fordul megállítni iparkodva Daniel érzelmeinek heves rohanását). Igaz egyelőre, igaz föltételesen. Ma estére igaz! Ma estére: mialatt tartanak ez indulatok. Ha elmulnak, az Isten

tudja, mit fogok akkor érezni, gondolni és mondani!

Dan. Megőrjít, Mariana!

Mar. Szent Isten, hát semmi sem elégíti ki önt, Daniel!... Olyan víg voltam az imént, a milyen régóta nem. Azt képzeltem még serdülő leányka vagyok... Voltak nagy-nagy terveim... bolondságaim!... És e terveket s e bolondságokat az ön személyéhez fűztem, Daniel. (Finoman, szinte gyöngéden.)

Dan. Valóban!... Oh Mariana! Hadd halljam e bolondságokat, e terveket. Szövögessük tovább együtt!

Mar. Nem, most már nem! Mert elszomorított. (Elbúsul).

Dan. Bocsásson meg... Feledje el azokat a csúfságokat, azokat a badar dolgokat, melyeket beszéltem... Lássuk csak, lássuk... azokat a terveket.

Mar. (misztikusan). Csak ez éjre szóltak!

Dan. Nem értem.

Mar. Az éj titokkal leplezi a badarságokat. A nap fénye igazságos bíró; az éji árnyak merészek és pajkosak... És én... Megmondjam?

Dan. Mariana!

Mar. Nos ma éjjel a Teatro-Realban nagy álarczosbál van. Jótékonyczélra. Ezt gondoltam: egy domino, egy álarcz, s Daniel karján megyek páholyomba.

Dan. Csak mi ketten?

Mar. (kijavítva Daniel merész s kissé szemtelen megjegyzését,

de úgy mintha észre sem vette volna). Claritaval és Trinidaddal. Beszéltem is már velök s minden el van már rendezve.

Dan. (némi féltékenységgel). S más nem jönne velünk?

Dan. De igen. Luciano, karon vezetve Claritát (kaczag). Don Castulo pedig ünnepélyes komolysággal Trinidadot vezeti.

Dan. Senki más?

Mar. Nem. Másra nem számoltunk.

Dan. Így hát don Pablo . . .

Mar. Don Pablót nem akarnám körünkbe vonni . . . hacsak ön nem kívánja . . .

Dan. Milyen kegyetlen ön! . . . Nem, milyen jó! . . . Angyal! . . . Igen, igen, . . . angyalok tesznek így!

Mar. Persze angyalok mennek álarczosbálba, dominóban álarcz alatt! . . . Ezt eddig nem tudtam. (Kaczag.)

Dan. Bizony, Mariana, angyal fog az álarczosbálba menni Daniel karján!

Mar. Bálozó angyal! Derék! (Nevet.)

Dan. Menjünk tehát. Már későn van, Mariana, nagyon későn!

Mar. Még van időnk. S előbb el kell rendezni sok mindent. Például: lovagomnak nincs jelvénye, czímere . . . Jó lesz ez a virág? (letépi a virágszálat, melyet a mellén viselt).

Dan. E virág . . . (remegő kézzel átveszi a virágot és frakkjára iparkodik tűzni, de nem tudja).

Mar. Igen, tudom már mit akar mondani. (Pajkosan.) E virág az a lépcső, melyen a mennyekbe vagy a poklokra száll. S a mint önt ismerem, Daniel, képes e borzasztó mondást meg is valósítani. Erre képes, igen; de arra nem, hogy föltűzze ezt a virágszálat az én segítségem nélkül.

Dan. S ön föltűzné?

Mar. A lovagomnak?... Miért ne?... Köteless ége a hölgynek, hogy segédkezzen lovagjának! De meg irgalmasságból is! (kaczag s föltűzi a virágot).

Dan. Irgalom, Mariana, irgalom!

Mar. Még több irgalmat?

Dan. (hogy Mariana még ne távozzék mellőle). Nem, még nincs jól rajta. Lehull.

Mar. Nagyon jól rajta van! Én tűztem föl!... Most pedig higgadtság és ép ész: don Pablo jön!

## HETEDIK JELENET.

*Mariana, Daniel* és *Don Pablo.*

Dan. (félre, halkan, hogy Mariana is hallhatja). Ördögbe, ez a don Pablo! Mit keresnek katonák a szalonokban! Ki a csatamezőre, harczolni és meghalni a dicsőségért. Ezért vannak a világon a katonák, nem pedig azért, hogy elszakítsanak engem Marianától.

Pablo (Marianához). Megengedi, hogy közeledjem!

Mar. Megengedem és kérem. S arra is kérem, hogy üljön le, ide mellém. (Csak Daniel marad állva.)

Pablo. De kellemes lesz-e önnek a társaságom?

Mar. Tábornok úr . . . Tudja jól, hogy igen!

Pablo. Mert én nem tudok bókokat mondani.

Mar. Oh a valódi udvariasság és valódi érzelem nem is az ajkakon lakik.

Pablo. Hanem a szívben!

Dan. Ha az érzelem nem túlságos nagy, úgy a szívben is marad. Ha azonban oly nagy, hogy túlárad, . . . akkor túlárad az ajkakon.

Mar. A körülményektől függ. Minden attól függ, mekkora az az edény, a melyben az érzelmek rejlenek. (Szívére mutat.) Ha kicsi, hamarabb bekövetkezik az áradás.

Pablo. Jól mondja!

Mar. Jól mondom? (Pablóhoz). Igen, jól, mert az ön védelmére mondtam.

Pablo. Köszönöm, Mariana.

Dan. Nem épen kedvező egy katonára, ha mások védelmére szorul.

Pablo. Itt rászorulok Mariana védelmére és elfogadom. Másutt magam védem magamat, úgy, a mint tudom.

Mar. Ezt szépen mondta!

Dan. (kitörni készülve). Én pedig azt mondom, hogy . . .

Mar. Ön nem mond semmit, hanem megadja magát s kijelenti, hogy legyőzetett. A mint hogy csakugyan így is van! Legyőzték a saját terepén.

Pablo. Ha ön jelent ki győztesnek, Mariana, százszoros a dicsőség!

Dan. Ha ön jelent ki legyőzöttnek, Mariana, százszoros a vereség.

Mar. A győztes diadalmi jelet kap. (A keblén keresi a virágszálat, melyet Danielnek adott.) Ah, azt hittem, hogy föltűztem egy virágot...

Dan. Igen, Mariana. S nekem adta!

Mar. Persze... igaz! Elfeledtem! A tábornok számára tépek egy másikat. (A szobában lévő csokrok egyikéből tép egy virágszálat s átnyújtja.) Tábornok úr, vegye át,... fogja!

Pablo. Mariana. (Átveszi a virágot s föl akarja tűzni, de nem tudja.)

Dan. Ah nem megy hozzá s nem tűzi föl neki.

Mar. Nem tudja föltűzni, tábornok?

Pablo. Ügyetlen vagyok.

Dan. (A nélkül, hogy tudná, mit mond és hogy Mariana ne segítsen don Pablónak, oda siet a tábornokhoz.) Ha nem tudja föltüzni, segítek én!...

Pablo (furcsálva néz rá). Köszönöm!... Majd mégis megpróbálom magam!

Mar. (kaczagva). Micsoda szívesség! (félre Danielhez). Ha az ember nevetségessé akar válni, csak legyen szerelmes!

Dan. (félre Marianához). Inkább tört döftem volna ez ember szívébe, vagy golyót röpítettem volna az agyába, semhogy ön föltűzze keblére a virágot!

Mar. (gúnyosan). Borzasztó tragédia!

Pablo. Már megvan!

Dan. (gúnyosan). Újabb győzelem, tábornok úr! Küzdött a virággal, de diadalmaskodott. Ezúttal Mariana segítsége nélkül.

Pablo. A legszebb és legédesebb győzelmek azok, a melyeket a legnagyobb áron vívtunk ki.

Dan. Ha nem egy élet árán!

Pablo. Pedig rendesen életébe kerül . . . a legyőzöttnek.

Dan. Nem mindig. Az imént is, mint Mariana mondá, én voltam a legyőzött s azért csupa élet vagyok.

Pablo. A csetepaték nem mindig véresek.

Mar. Ön, tábornok, nem pazarolhatja életét apró-cseprő csetepatékra, hanem csak nagy csatákra. Ezzel aztán vége legyen a csetepaténak. (Pablo és Daniel tisztelettel meghajolnak. Percznyi csend. Majd a tábornokhoz.) Nem nyújtaná karját, tábornok. S úgy-e elvezet Trinidadhoz? Volna valami beszédem vele.

Pablo. Asszonyom . . .

Dan. S én? Várjak?

Mar. A hogy tetszik, Daniel.

Dan. Azt mondta . . .

Mar. Ah . . . igen . . . persze! . . . Hol is a fejem! . . . Igen, várjon rám, Daniel. Mindjárt visszajövök. Van egy tervem, tábornok. Ön még nem tud róla!

Dan. (könyörgő hangon). Mariana, titok!

Pablo. Titok?

Mar. Majd már elmondjuk önnek is!

Dan. Az Istenért!

Mar. Igen, elmondjuk a tábornoknak — holnap. (Mariana és a tábornok el.)

## NYOLCZADIK JELENET.

*Daniel, don Joaquin* sietve jön és hátrapillantgat, nézve, hogy nem követi-e don Castulo?

Dan. Ez az asszony megőrjít!

Joaq. Azt mondod, hogy ez az asszony őrjít meg?

Dan. Igen.

Joaq. Én meg azt mondom, hogy engem az az ember őrjít meg.

Dan. Ki?

Joaq. Don Castulo! (Szorongatja a fejét.) Itt fő a fejemben az egész Egyiptom, egész Babylonia, egész Assyria! Brr! Itt kergetőznek a görögök, a rómaiak, a barbárok. Kiváltkép a barbárok! A faraók összes múmiáit, a merovingok összes csontvázait hordozom a fejemben. A . . . ah . . . a kezemben pedig ezt a levelet; úgy látszik, sürgős. (Fölmutat egy levelet.)

Dan. Levél?

Joaq. Neked szól. Atyád egy szolgája hozta.

Dan. Atyámtól? (Izgatottan átveszi a levelet.)

Joaq. Egy negyed óra óta keres a szolga mindenfelé a városban. Végre ide is eljött. Azt mondja, hogy tüsténi siess haza!

Dan. (elolvasván a levelet). Szent Isten!

Joaq. Mi történt? Atyád rosszul van?

Dan. A mitől féltem! Újabb roham. Nővérem kétségbe van esve! Jöjjek rögtön haza!

Joaq. Ne izgasd föl magadat előre! Talán nem veszedelmes a roham, vagy talán elmúlik, mint az első.

Dan. Oh ki tudja, ki tudja?... Tüstént mennem kell!... Egy pillanatig sem szabad késlekednem! Oh szegény atyám!

Joaq. Akkor csak menjünk! Lekísérlek a kocsiig!

Dan. Igen, menjünk. (Visszalépve.) De előbb el kell búcsúznom Marianától... Marianától! Ah épen most! Átkozott véletlen! Oh!

## KILENCZEDIK JELENET.

*Daniel, don Joaquin. Mariana* egy oldalajtón belép dominóba öltözve, kezében álarcz. Vídáman lép be.

Mar. Itt vagyok, Daniel. Nem feledtem el ünnepélyes megegyezésünket. Trinidad, Clarita, don Castulo és Luciano rögtön itt lesznek. (Don Joaquinhoz.) Ön nem jön velünk! Se don Pablo! A komoly társaság itt marad és kártyázik.

Dan. Mariana.

Mar. Miért oly szomorú? Talán haragszik? Don Joaquin, úgy-e Daniel haragszik? Tudom,

miért! Azt hiszi, hogy túlságosan kedves voltam don Pablo iránt. Szegény Daniel!

Dan. Mariana!

Joaq. (a háttérben föl s alá járva, mintegy magához). Háromszázhatvanötször békültek ki, pedig csak egy éve ismerik egymást.

Mar. (néhány pillanatig nézi Danielt, aztán közelebb lép hozzá s kissé megindultan mondja). Ne legyen féltékeny. Ha eljön az a nap, melyen szeretni fogok, ... nem felelek érte, hogy eljön ... eh? ... de ha mégis eljön ez a nap, akkor csak egy férfi lesz az, a kit szeretek s ez a férfi ...

Dan. (szorongva). Ki? ...

Mar. (Szünet. Egymás szemeibe néznek.) Jerünk a Realba. A páholyban majd megmondom.

Dan. (kétségbeeséssel). Nem mehetek!

Mar. Nem értem!

Dan. Épen most kaptam ezt a levelet ... Atyám rosszul van ... Tüstént ki kell mennem hozzá! Csak azért maradtam, hogy elbúcsúzzam öntől. Bocsásson meg, Mariana.

Mar. Igazán sajnálom ... Nem, természetesen nem kísérhet el.

Dan. Otthon talán már egy halottat lelek. S ha megyek, az én lelkem hal meg!

Mar. Nem, Daniel, nem ... Nagyon beteg az édes atyja?

Dan. Azt írják: félő, hogy megújul a rohama.

Mar. Tehát csak még félő! Akkor még nem történt meg!

Dan. Meglehet, . . . de azért elképzelheti, hogy . . .

Mar. El! hogyne képzelhetném el! Csak természetes, hogy ön fél, remeg atyja életéért . . . Csak menjen, menjen, hagyjon itt mindent, . . . engem s az egész világot, . . . siessen.

Dan. Önt! . . . Mariana . . . oh Mariana! . . . Úgy-e, milyen kegyetlen a sors! . . . El kell hagynom Marianát!

Mar. Elég! Ne beszéljen többet! . . . Hanem siessen, fusson, Daniel! Ne törődjék semmivel, senkivel!

Dan. Mariana!

Mar. (mélységes megindultsággal). Oh a szülők szentek! . . . Oh mit nem áldoztam volna föl én az anyámért! Mit nem áldoznék föl az emlékéért? Boldogságot, gyönyört, szerelmet! . . . Az életemet! S ön habozik, Daniel? Siessen tüstént atyjához, vagy azt fogom hinni, hogy ön is olyan, mint a többi férfi: önző! (Szinte megvető hangon mondta e szavakat. Szünet. Majd Danielre mutat.) Don Joaquin, nem volna szíves megmondani don Pablónak, hogy mi történt? Kérné meg a nevemben, lenne szíves Daniel helyett elkísérni.

Dan. Mariana!

Joaq. Szívesen, Mariana. (El.)

## TIZEDIK JELENET.

*Mariana* és *Daniel.*

Mar. Nem megy mégse? (Ruháját rendezi, vagy közönyösen a tükörbe néz.)

Dan. Mariana ... ne menjen a bálba!

Mar. Daniel!

Dan. Bocsásson meg... tudom, hogy vakmerőség!

Mar. Nem ennek fogom föl, ... hanem gyerekességnek.

Dan. Őrültség! ... gyerekesség! ... A hogy gondolja! De kérem, ... könyörgök teljes szívemből! Mi önnek föláldozni ezt a kis szeszélyt? Mily könnyen boldoggá tehet! ... Nagyon szenvedek ... Nagyon, de nagyon! ... Féltés! ... Harag! ... Irígység! ... Irígylem ezt az embert, ... hogy megfeledkezem édes atyámról! Ne menjen a bálba, Mariana!

Mar. Ne követelje, hogy ne menjek. Nincs joga tiltakozni kívánságom vagy csak szeszélyem ellen is. A mit gyerekességből kezdett, most vakmerőségből folytatja!

Dan. Legalább ne menjen don Pablóval!

Mar. Most, miután már megkértem, hogy jöjjön velem? Az Istenért, hát nevetségessé akar tenni! ... Igy nem lehetünk el egymással, Daniel. En becsülöm önt és tekintetbe veszem helyzetét,

izgatottságát . . . Nem cselekszem merő szeszélyből, hanem megmagyarázom eljárásomat . . . a mi pedig, hogy őszintén szóljak, teljesen szükségtelen volna . . . (Rokonszenvesebb, barátságosabb hangba csap át.)... Ön teljesíti fiúi kötelességét, én pedig teljesítem társadalmi kötelességeimet!

Dan. Kötelesség! . . . Szeszély! . . . Hiábavaló szeszély!

Mar. Nos, hát szeszély! . . . Mit akar még? . . . Vagyok annyira önző, hogy inkább hajtsak a magam szeszélyeire, mint az önéire!

Dan. Utoljára . . .

Mar. Elég!

## TIZENEGYEDIK JELENET.

*Mariana, Daniel.* Egy oldalajtón jönnek kaczagva: *Clara, Trinidad,* dominóban és álarczczal. *Don Castulo* és *Luciano.* Majd a fenékszín ajtaján *don Joaquin* és *don Pablo* lép be.

Trin. (Marianához). Készen vagy?

Clara. Megyünk, vagy nem megyünk?

Mar. Ha don Pablo jön! (A három nő halkan tovább beszélget.)

Cast. Ha tudtam volna, hogy álarczosbálba megyünk! Van otthon egy gyűjteményem velenczei álarczokból.

Luc. Azt képzelem!

Cast. Persze, ön nem ismeri az álarczok eredetét és történetét?

Luc. Nem! (El akar távolodni, de don Castulo nyomon követi.)

Cast. Akkor hát elmondom!

Clara. (Danielhez.) S ön nem jöhet velünk? Milyen kár? . . . Csak nem komoly a baj!

Trin. Reméljük a legjobbat.

Dan. Nem tudom! . . .

Mar. Reméljük, hogy a rossz hir hamis vagy téves. De, Daniel, ne tartóztassa magát miattunk! . . . Verje ki fejéből a bolondságokat s gondoljon atyjára . . . De itt jön don Pablo! . . . Eljönne velünk, don Pablo, . . . velem!

Pablo. Önnel? . . . Bárhová!

Mar. Mindig jó, mindig szives és kedves! Pedig valóságos áldozat! Egy olyan komoly férfiú, mint a milyen ön, részt vesz a mi badar tréfáinkban! . . . Köszönöm, tábornok, köszönöm! Adieu, Daniel, őszinte szívből jó egészséget kívánok az édes atyjának. Lehet, hogy mire visszatér, nem talál többé itt. Néhány napot Granjában szándékozom tölteni. Elkísérne oda, don Pablo?

Pablo. Katona vagyok, s a felsőbb akaratnak engedelmeskedni kötelességem! Lovag vagyok s egy hölgy kívánságát betölteni az udvariasság törvényei parancsolják!

Mar. Ez az igazi szolgálatkészség! Tanulhatnak a tábornoktól. Adieu, don Joaquin! Isten önnel, Daniel! Sok szerencsét! A viszontlátásra . . . majd! (kezet nyújt).

Dan. (súgva). Ne menjen, ne menjen! . . . Nem akarom, hogy elmenjen a bálba

Mar. (halkan). Daniel, az égre! (Fenn.) Induljunk! (Don Pablóhoz.) A karját! (Előre bocsátja a társaságot.) Önök!... önök! (Valamennyien az ajtóhoz érnek.)

Clara. A Realba, aztán vacsorára!

Trin. Vacsorára! Pezsgőre! (Clara és Trinidad el.)

Mar. En avant. Le drapeau est engagé! Győzelemre vezessen bennünket, tábornokom!

Pablo. S hol a győzelem?

Mar. Egy hős még kérdi? Nos, a hol győzni lehet! (Távoznak.)

## TIZENKETTEDIK JELENET.

*Daniel, Don Joaquin.*

Dan. Nem, nem bírom... Nem hagyom el!.. Mariana!

Joaq. Kötelességedet kell teljesítened! Siess oda, hová fiúi kötelességed hív!

Dan. De ez az asszony...

Joaq. Csak egy asszony! Atyád pedig atyád!

Dan. S ez az asszony lesz a kárhozatom!... (Szünet.) Ne féljen, don Joaquin. Oda most, a hol atyám szenved. Aztán oda, hol Mariana mulat!... Aztán... aztán! Mit tudom én? Mit tudom, mily örvénybe rohanunk együtt!

Joaq. Szegény Daniel!

Dan. Mariana, visszatérek!

# MÁSODIK FELVONÁS.

(Szín: Egy másik szalon Mariana házában. Gazdag berendezés. A fenékszinen két ajtó -a kertre nyílik. Alkonyat.)

## ELSŐ JELENET.

*Clara, Trinidad, Luciano.*

Trinidad. Ugy-e bár, valamennyien, kik itt vagyunk, valami járatban vagyunk, a hogy don Pablo katonásan mondaná.

Clara. Mindannyian!

Luciano (Clarára pillantva). Mindannyian.

Clara (Trinidadhoz). S miben jársz te, ha szabad tudnom?

Trin. Már említettem az imént, hogy előtted sem magamnak, sem a bátyámnak nincs titka. Teljhatalmú megbizott vagyok, a tábornokot képviselem. (Mindezt tréfásan, rejtélyes hangon mondja.)

Clara. Értem. Szóval ünnepélyesen meg akarod kérni Mariana kezét.

Trin. Még nem. Előbb egyet-mást el kell intéz-

nem. Bátyám katonalétére nem teheti ki magát vereségnek s a hivatalos eljárás előtt szükséges, hogy Mariana nyiltan megmondja nekem, mint van a szivecskéjével. Mert Mariana fölötte kitünteti Pablót: tiszteli, csodálja, elhalmozza rokonszenvének jeleivel . . . El sem tudod képzelni, mennyire szives volt bátyám iránt az alatt a nyolcz nap alatt, melyet Granjában töltöttek. Más asszonynál e szivesség azt jelentette volna: uram, várom vallomását! Hogy Marianánál mit jelent ?... nem tudom.

Luc. De Daniel iránt is kitüntető rokonszenvet tanusít.

Trin. Daniel nem volt Granjában.

Luc. Mert édes atyját ápolta . . . míg a veszély el nem múlt. Ott az volt a veszedelem, hogy apa nélkül marad, itt pedig az volt a veszedelem, hogy mátka nélkül marad. Az élet mezején a veszedelem magvai vannak elszórva. Mikor aztán eljön az aratás . . .

Trin. Mariana Danielt csak játéknak, szórakozásnak tekinti. Hígye el, ha szeretné, nem kínozná úgy, mint a hogy kínozza. Néha szánni való az a szegény fiú!

Clara. De ha Mariana ilyen kegyetlen, ha ilyen rossz véleménynyel vagy a barátnőnkről: miért kívánod Pablónak feleségül?

Trin. Nem, édesem, nincs nekem rossz véleményem Mariana felől. Még azért nem rossz az asszony, ha meggyötör egy férfit! Csak előre áll

boszút azért, a mit a férjétől el kell majd szenvednie. (Nevet.)

Clara (Lucianohoz). Hallja?

Luc. (Trinidadhoz). Köszönöm az egész nem nevében.

Trin. Melyikében?

Luc. Az erős nem nevében!

Trin. Akkor nem beszélt a saját nevében.

Clara. Szegény Luciano! . . . Kérlek, Trinidad, ne kínozd; eléggé kínozza a férjem! (Nevet.)

Luc. Ah . . . Jaj, jaj! Don Castulo!

Trin. Különben is, ha vannak férfiak, a kik oly gyöngék és kislelkűek, hogy kínozni engedik magokat, csak rajta! Pablóval nem bánik így Mariana. S ha lesz valami e frigyből, Pablo lesz az úr! Hódoló, de erélyes férj lesz; szerelmes, de nem sohajtozó. S a kaczérkodások . . . oh, azoknak vége lesz!

Clara. Az bizonyos, hogy don Pablo mindenkor orvosa lesz a becsületének.

Luc. (halkan Clarához). Mint beszélik, ezt első házasságában is megmutatta.

Clara. Csitt!

Luc. Mint katona nagy és hős a tábornok, de majd mint férj . . . Akkor jobban szeretem régész uramat!

Trin. Én, édes Claritám, már rád bíztam titkomat. Hát téged mi hozott ma Marianához? Ma nincs Marianának fogadó-napja.

Clara. Én is követ gyanánt jövök.

Trin. (Lucianóhoz). És ön?

Luc. Mint a követség attacher-je!

Clara. De az én ügyem nem olyan nagyjelentőségű, mint a tied. Castulo néhány nap mulva megnyitja mexikói gyűjteményének termét s ez alkalomból jó barátainak nagy ebédet ád. Eljöttem, hogy személyesen hívjam meg Marianát. Don Pablót már meghívta a férjem; téged pedig együtt fogunk meghivni. A többieket csak levélileg...

Trin. Mindig ilyen kedvesek vagytok.

Luc. És olyan régészek!

Clara. Ne legyen hálátlan szegény Castulo iránt! Még senkinek sem mutatta meg a mexikói termet, de önnek már igen!

Luc. Igaz, s ezért örökké hálás leszek iránta. Ah, örökké!

Trin. (nyugtalankodva). Hogy Mariana még sem tér vissza!

Clara. Azt mondták, hogy csak kikocsizott. Nincs fogadó napja, s mint a szobaleány beszélte, egész nap ideges és szomorú volt... Kissé föl akart üdülni a friss levegőn!

Luc. Mariana nem boldog!... De ah, senki sem boldog!

Trin. Az ő jellemével nem is könnyű dolog boldognak lenni. Férjhez kell mennie, hígyék el, csak ez segithetne rajta. Egy okos, higgadt, tekintélyes férj rendbe szedhetné azt a szeszélyes, bohókás, állhatatlan fejecskét!

Luc. Legjobb volna erre katonás fegyelem.

Clara. Castulo gyermekkora óta ismeri és azt mondja, hogy Mariana már gyermekkorában is ilyen különös volt . . . Azután meg családi kellemetlenségek . . .

Luc. Én is hallottam valamit. Mintha Mariana anyja . . .

Clara. Igen, igen ! . . .

Trin. Nos, nos?

Clara. Édesem, én csak nagyon keveset tudok : azt is Castulótól tudom. Castulo pedig csak arról van hitelesen értesülve, a mi ezer esztendő előtt történt.

Trin. De valamit csak mondott!

Clara. Azt, hogy Mariana anyja sokat szenvedett a férje miatt, a ki nem is volt a férje, hanem csak . . .

Luc. Bankár volt!

Trin. Szóval : Mariana anyja . . . eh !

Clara. Jó asszony volt, nagyon, de nagyon jó! Angyal!

Trin. És?

Clara. Castulo nem tud többet. Akkortájt épen Babylon vagy Trója romjai közt barangolt. Három évig volt távol s mire visszatért, Mariana anyja már meghalt.

Trin. Ez az egész?

Clara. Hallott Castulo valami botrányról . . . Londonba szökésről . . . s más effélérőL De mindezt csak kósza hírből hallotta. Marianita akkor már nyolcz éves volt és föltünést keltett szépségével s mélységes szomorúságával. Azt mondja Cas-

tulo, hogy olyan volt, mint Niobe lehetett gyermekkorában.

Trin. (Lucianóhoz). Ki volt Niobe?

Luc. Niobe ... Niobe ... Többször magyarázta már nekem don Castulo, de most nem jut az eszembe. Valami olyas megkövesült fájdalom lehet.

Clara (hallgatózik). Úgy-e kocsi? Talán Mariana jön?

Luc. (kinéz a kertbe). Igen, ő.

## MÁSODIK JELENET.

*Trinidad, Clara* és *Luciano. Mariana* a fenékszín-ajtón belép.

Mar. Oh, de miért nem értesítettetek?

Trin. Sebaj!

Clara. Csak az utolsó perczben jutott eszembe, hogy el kell jönnöm.

Mar. Jó napot, Luciano, Isten hozta!

Luc. Készséges szolgája!

Mar. Nem is sejthettem, hogy eljöttök. Az este szó sem volt róla.

Trin. Nálad szivesen várakozunk.

Mar. Édes Isten, hát régóta vártok?

Clara. Nem. Csak egy fél órája.

Mar. Tudjátok: unatkoztam, s nem is éreztem magamat jól. Elmentem hazulról, csak hogy épen

elmenjek. Akár csak mikor a beteg a jobb oldaláról átfordul a balra . . .

Trin. De nem vagy beteg?

Mar. Nem, azt hiszem, hogy nem! De . . . a jó Isten tudja! A délután komor volt és fénytelen; a nap sötét felhők mögé bújt. Nekem pedig fényre van szükségem, fényárra, fényözönre. A homály idegessé tesz. A legtöbb embernél épen fordítva van, de nálam, nem tehetek róla, így!

Luc. Akkor aligha élhetne Londonban!

Mar. Londonban! (Türtőztetve indulatát.) Ah, ne beszéljen Londonról! (Kaczagásra erőlteti magát.) Ellenszenves, kiállhatatlan, gyülöletes egy város . . . Hígyék el, gyülöletes! . . . Az a ködösség! . . . Az a komorság! S annyi nép! Annyi zaj! A lelkekben pedig némaság, sivárság! . . . Zajgó élet! Mellette halál! . . . Oh, nem tértem vissza Londonba! Nem is térek vissza oda soha! . . . (Bús emlékek fogják el.)

Clara. Mikor voltál ott?

Mar. (mintha hirtelen fölébredne álmodozásaiból). Mikor?... Ah, még gyermekkoromban!

Trin. De persze még mindenre jól emlékezel?

Mar. A gyermekek emlékező tehetsége csodás! Akkortájt hét éves voltam, vagy csak nagyon kevéssel több . . . De ne beszéljünk Londonról. (Más hangba csapva át.) Beszéljünk Itáliáról, Afrikáról, Ázsiáról. (Vígságot tettetve.) Tudod-e, Clara, hogy meg akarlak fosztani a férjedtől. Nono, ne ijedj meg, nem végleg! Szeretnék vele együtt utazni Kele-

ten. Én persze nem tudok egy szót sem azokról az ócskaságokról, melyeket ő tőstül-csőstül ismer, s így a férjed volna a legszakértőbb utitárs Keleten.

Luc. Isteni ötlet! Kérem, csak foszszon meg bennünket don Castulótól és vigye el, kérem, minél messzebb!

Clara. Nono, még nem tudom, hogy megengedem-e én, hogy Castulo elfogadja a meghivást. Egyelőre azonban én jöttem el téged meghívni.

Mar. Engem?

Clara. Igen, téged. Engedd meg, hogy kifejtsem diplomatiai küldetésemet. Meghívlak a férjem s a magam nevében, hogy ebédelj vasárnap velünk. Nagy ünnepély lesz nálunk! Megnyitjuk a mexikói termünket. Kevesen leszünk: csak a legjobb barátok: Trinidad, don Pablo, Luciano.

Mar. Nem tudom! (Kételkedő hangon.)

Clara. Don Joaquin, Daniel.

Mar. (más hangon). Elfogadom a meghivást! Szíveen!... Mexikói régiségek? Érdekes és furcsa lehet!

Clara. Majd Luciano elmondja: ő már ismeri!

Luc. Igen, asszonyom, már ismerem. Ah, nagyon érdekesek, ah, nagyon.

Mar. Tehát vasárnap?

Clara. Igen, vasárnap. Elég idő van ugyan még odáig, de jó előre meghívtalak, hogy valahogy máshová ne igérkezzél.

Mar. Jó, ott leszek! Kiváncsi vagyok, milyenek azok a mexikói ócskaságok!

Clara. Ezzel én befejeztem küldetésemet és visszavonulok, hogy Trinidad végezhesse a küldetését.

Mar. Te is küldetésben jársz?

Trin. Még pedig igen fontosban. (Clarához.) De azért ne távozzál, édesem!

Mar. Oh, ne, Clara! Adatok be theát, aztán pedig velem ebédeltek. Semmi ellenmondás. Így lesz!

Clara. Kérlek!

Luc. Oh, köszönöm!

Mar. (Trinidadhoz). Tehát szintén küldetés! Még pedig fontos!

Trin. És titkos!

Mar. (tréfásan). Huh, titkos is!

Clara. Épen ezért mondtam, hogy visszavonulunk, vagy távozunk. (Int Lucianónak.)

Luc. Ezért akartunk távozni!

Trin. De mondom, hogy ne!... Mariana és én kimegyünk a kertbe és megbeszéljük a megbeszélendőket. Szükségem is van a költői környezetre. A fák, a virágok, a források segítségemre lesznek.

Mar. Helyes! Ámbár nem értem, miért mindez!... Ha pedig befejeztük a tanácskozást... a titkos tanácskozást, beizenek ide és együtt ebédelünk a téli kertben. Jó lesz így?

Clara. Jó, jó!

Mar. (Trinidadhoz, kit karon fog s együtt haladnak a kert felé). Nos, menjünk. Hát ünnepélyes, költői és titkos ügyről van szó, mint mondod?

Trin. Majd meglátod!

Mar. Nem is sejtem, mi lehet?

Trin. (titokzatosan). A bátyámról van szó . . .

Mar. Ah . . . a lovagias férfiuról, a jó barátról, a derék, rokonszenves emberről?

Trin. S nem több?

Mar. Majd a kertben folytatjuk, mert itt, úgy-e látod, a tanácskozás se nem ünnepélyes, se nem költői, és épen nem titkos. (Hátrafordulván, Clarához és Lucianhoz.) A viszontlátásra.

## HARMADIK JELENET.

*Clara* és *Luciano*.

Clara. Vajon elfogadja-e Mariana a tábornok ajánlatát.

Luc. Nem.

Clara. Miért nem? A tábornoknak előkelő társadalmi állása van. Éveit tekintve, még elég fiatal. Nagy a képzettsége és a tehetsége, nagy a híre. Sőt még érdekes férfiu is, mert, a mint beszélik, első feleségét féltékenységből ölte meg.

Luc. No, ha én asszony volnék, soha sem mennék feleségül egy Othellóhoz.

Clara. Pedig, higyje el, ha Othello özvegyen föltámadna, hat hónap alatt újra házas . . . kapna feleséget, kapna . . . A tábornok pedig, látszólagos ridegsége ellenére is, a bolondulásig szerelmes Marianába.

Luc. És a vagyonába!

Clara. Marianába, Marianába! Ne gondoljunk mindig a legrosszabbra . . . Mariana pedig szintén bolondul . . . valóban bolondul.

Luc. Danielért.

Clara. És ezt azzal bizonyítja, hogy kínozza?

Luc. A ki szeret, az gyötör. Oh, Clarita, kínozzon ön is engem!

Clara (nevetve). Előbb Castulón van a sor!

Luc. De mikor lesz már a sor önön?

Clara. Nem tudom. Most Castulo van önbe bolondulva. Azt mondja, hogy önnek ritka érzéke van az archæologia iránt!... És páratlan türelme!

Luc. És miért tűrök?

Clara. Értem!

Luc. S ki miatt szenvedek?

Clara. Castulo miatt!

Luc. S ki miatt fogom elveszteni az eszemet? (Mintegy szerelmi vallomásként.)

Clara (nevetve). Mindkettőnk miatt!

Luc. De ne beszéljünk bolondokról: itt van Daniel.

Clara. Nini!... Még pedig a pártfogójával együtt.

Szolga (Joaquin és Daniel elé lép). Asszonyom a kertben van!

Joaq. Jó. Itt várunk rá.

## NEGYEDIK JELENET.

*Clara, Luciano, Daniel, Don Joaquin.*

Joaq. (kezét nyujtva Claranak). Milyen kedves, hogy itt találjuk!

Clara. Ezt én mondom! (Danielhez.) Montoya barátom . . .

Dan. Készséges híve, Clarita!

Luc. Jó napot, Daniel . . . Don Joaquin. (Üdvözlik egymást.)

Joaq. Mariana a kertben van?

Clara. Igen, uram!

Luc. Egy virággal több a kertben!

Dan. Egyedül van?

Clara. Nem.

Dan. Kivel?

Clara. Trinidaddal.

Luc. Titkos tanácskozás.

Dan. Titkos?

Clara. Úgy mondták!

Joaq. Hohó . . . Hohó!

Clara. Valami baja van, Daniel? . . . Hogy ilyen nyugtalan?

Dan. (Egyre a kertbe néz). Nem, asszonyom! . . . Nyugtalan? . . . Miért?

Clara. Édes atyja teljesen jól érzi magát?

Dan. Köszönöm, teljesen! . . . Nem is volt nagy ok az aggodalomra, hála Istennek!

Luc. Édes atyja nem jön soha Madridba?

Dan. Nagyon ritkán. Megszerette a villáját s a világért sem hagyná el. Ép így volt Sevillában is. Két évig lakott ott egyfolytában. Volt ott nekünk is egy régészeti muzeumunk, és mexikói régiségekben talán még don Castulón is túltettünk. Édes atyám is szenvedélyesen szereti a régiségeket.

Clara (Danielhez). Hanem atyja helyett ön tanyázik Madridban, úgy-e bár. S úgy-e, ön nem a régiségeket szereti szenvedélyesen?

Joaq. Bizony, ifjú korunkban a nagy városokért rajongunk: az életért és a szerelemért; ha megvénülünk, a vidéket szeretjük: a természetet s a nyugodalmat. Az anyaföld hivogat! Mintha a szellőtől rezgő falevél, a fodros, habzó csermely, s a lombokon átszürődő napsugár: közös anyánknak, az anyaföldnek egy-egy mosolya, kedveskedése volnának, a mint így szól fiaihoz: «jertek, jertek hozzám fehérhajú gyermekeim, már megvetettem számotokra a bölcsőt!»

Clara. Ejnye, don Joaquin, miért beszél ilyen szomorú dolgokat?

Luc. Ha az ember az archæologus don Castulo, az örökké elegiakus don Joaquin, s a melancholikus Daniel közt van ... bizony kicsit megborzong a halál lehétől.

Clara. Jézus, Mária!

Joaq. De hiszen nem beszélek szomorú dolgokat!

Clara. De bizony szomorúakat, mert ... Nézze csak Danielt, le sem veszi szemeit a kertről.

Luc. Az anyaföld hívja, vagy legalább is az anyatermészet.

Clara. De Luciano, ne czélozgasson egyre!

Szolga. Kegyeskedjenek a téli kertbe sétálni, felszolgálják a theát.

Clara. Megyünk, Luciano?

Luc. Oh, önnel bárhova!

Clara (Danielhez és Joaquinhoz). Önök is jönnek?

Joaq. Mentsen fel, asszonyom. Nekem is olyas titkos beszédem van Marianával. Itt várok rá.

Clara. Úgy látszik, ma a titkok napja van ... Tudja már Mariana, hogy itt vannak?

Joaq. Ha ön szives volna ...

Clara. Jó barátaim iránt mindig az vagyok. (Lucianóval a fenékszín felé halad.)

Luc. S mi nem tanácskozhatnánk egy kissé titokban?

Clara. Nem lehet, várnak ránk.

Luc. Kegyetlen!

## ÖTÖDIK JELENET.

*Don Joaquin, Daniel.*

Dan. Hát mégis elmondja Marianának? Nem állott el tervétől?

Joaq. Nem. Visszavonhatatlanul elszántam magamat.

Dan. Úgy hát legyen! ... Oh, csak adhatna

nekem az ön lelkének erejéből! (Daniel egy székbe roskad. Don Joaquin gyöngéden hozzá lép.)

Joaq. Ugy szeretlek, Daniel, mintha édes fiam volnál. Pajtása, barátja, szinte testvére voltál szegény Fernandómnak. Szegény Fernando! . . . Mikor meghalt, igy szólt hozzám: «vedd gondjaidba Danielt; az ő édes atyja olyan beteg, mintha már nem is volna a világon. Nincs atyja, légy te az, atyám! . . .» Az is vagyok!

Dan. Atyám, barátom, őrangyalom, a ki mindig mellettem van, ha segedelemre szorulok.

Joaq. No, szép dolog, hetven esztendős őszhajú angyal! De elvégre is, az égi angyalok még idősebbek, ha nem is őszültek meg. Mariana a te rossz szellemed; leszek én a jó.

Dan. Nem, Mariana nem rossz. Bármit cselekszik is velem, Mariana nem rossz.

Joaq. Én tudom jól, milyen Mariana! Sok éve ismerem. Igen, a szive mélyén jó, nemes, nagylelkű, tiszta; de mivel ilyen jó: veszedelmes is. Azon asszonyok közül való, a kik megbomlasztják az agyat, szétzúzzák a szivet, a kiket az őrültség istenasszonya reggelenként homlokon csókol, a kik egyik kezökben a boldogsággal, másik kezökben a kétségbeeséssel közelednek feléd, s magok sem tudják, melyiket fogják számodra nyújtani.

Dan. De szeret-e engem Mariana?

Joaq. Nem tudom. Azt hiszem, hogy igen; de tudni . . . nem tudom.

Dan. Mert ha szeret, ám jöjjön az őrület, zu-

zódjék szét a szivem, támadjon rám a kétségbeesés! . . . mit bánom! Mondja meg, hogy tudjam, s nem fogok panaszkodni soha.

Joaq. Szegény Danielem!

Dan. Lássa, don Joaquin, a kétség az, a mi megöl. Néha elborítja agyamat a vér s őrületes vágyat érzek, hogy összefojtsam Mariana csodaszép nyakát ideges kezeimmel. Látni s érezni ajkai utolsó rándulását! . . . Belehelni utolsó sohaját! S elgondolni: nem halt meg csókjaim nélkül! . . . Ne, ne, ne szóljon; tudom, hogy őrültség, a miket mondok.

Joaq. Nem, Daniel, sőt örülök, hogy így beszélsz előttem. Ma mindennek vége lesz: vagy egyszerűen a feleséged lesz, vagy eltávozol tőle örökre.

Dan. Eltávozni? . . . Tőle! . . . Soha!

Joaq. Férfi vagy, s szívre, lélekre, jellemre férfiként kell viselkedned. Vagy vele, mint ura, föltétlen ura, vagy messze, nagyon messze tőle: hogy ne gyönyörködhessék gyötrelmeidben. (Szinte haraggal.) Szó, a mi szó: nekem is van akaratom és jellemem s tudok beszélni Marianával keményebb hangon is. Ez az asszony köteles engem meghallgatni, ohó. Ohó! (Kinéz a kertbe, mintha félne, hogy Mariana meghallja, a mit mond.) Ismered a családja történetét?

Dan. Csak egy éve ismerem Marianát, de úgy tetszik, mintha egész életén át ismertem volna. A családja . . . mit érdekel!

Joaq. Nos, voltak a családja történetében sötét órák. S ez órákban én voltam a kis Mariana mellett . . . s az anyja mellett is . . . Meg fog hallgatni, meg kell hogy hallgasson engem, mert némi tisztelettel tartozik nekem, s ha Mariana nem volna olyan jellemű, mint a milyen, azt is mondanám, hogy engedelmességgel is tartozik.

Dan. Mariana? . . . Oh, Mariana nem engedelmeskedik!

Joaq. Nem? Nos hát most is fél egy kissé! Hogy Clara megmondta neki, hogy várok rá s beszédem van vele, hidd el, Marianának nincs nyugta. Csak mivel nem hagyhatja ott a többieket, azért nem siet hozzám. De mondhatom, hogy mikor most odabenn rám gondol, egy kis félelem is motoszkál a fejében, s aggódva kérdi magától: «vajon mit akarhat don Joaquin?» (Nevet a gondolaton, hogy Mariana most fél tőle.) Bizony fél! Bizony fél!

Dan. Mariana nem fél senkitől, s nincs is oka bárkitől is félni! (Szenvedélylyel.) Hát nem vagyok-e itt én, hogy megvédjem!

Joaq. No nézze meg az ember. Te csak szegény ördög vagy, a ki azonfölül még bolond is . . . Eddig nem voltál az, de most az vagy. Tudod, hogy lett a világra az első bolond? Úgy, hogy világra lett az első szerelmes! *

* A szójátékot itt sem lehet lefordítani. Ezen fordul meg a szójáték: tonto = bolond, te quiero tanto = szeretlek. Don Joaquin azt mondja, hogy az első szerel-

Dan. (a kertbe nézve). De lássa, Mariana még sem jön.

Joaq. (szintén kinéz a kertbe, kis szünet mulva). Látod, hogy jön. Ott ni!

Dan. Oh, milyen szép!

Joaq. Rám bízod-e most a küzdelmet, Daniel?

Dan. Igaza van, beszéljen vele egyedül. (A bal ajtón kimegy a kertbe.)

Joaq. No meglássuk, Marianita! Nagy csatára állok ki veled! Arany a szived, vas a jellemed, a fejecskéd pedig csapong, mint a madár. Most don Joaquinnal fogsz beszélni s nem fogod megölni az én Danielemet.

## HATODIK JELENET.

*Don Joaquin, Mariana.*

Mar. Édes don Joaquin. (Nagy szeretettel.) Atyám! miért nem jött ki? (Körülnéz.) És Daniel? Belefáradt a várakozásba? . . . Miért nem jöttek ki mind a ketten? (Leül egy szofára.) Ma szomorú és levert vagyok . . . nem tudom, miért! Nagyon jól esik, ha magam körül látom barátaimat. Hiszen ezt tudják önök is!

Joaq. Ma újra gyöngéd vagy és enyelegsz, mint egy kis gyermek. Oh, ismerlek . . .

mes addig mondta a te quiero *tanto*-t, míg *tonto* lett belőle.

Mar. De ismer ám! (Gyöngéden és búsan.) Sok éve már!

Joaq. Nem azért jöttem, hogy hizelgéseidet halljam, hanem, hogy komolyan beszélgessünk!

Mar. Ma az egész világ komolyan akar beszélni. Ép ma, mikor vidámságra volna szükségem!... vidámságra... jól eső izgalomra... tréfára... ma, épen ma az egész világ komoly küldetésben, vagy mint büszke nagy úr jön hozzám!

Joaq. Tegyük föl, hogy én is ilyen nagy úrként jövök. Meghallgatnál?

Mar. Beszéljen, alázatosan hallgatom!

Joaq. Igen, ezt akarom: alázatosan.. Mondd, Mariana, kikérdezted-e már valaha a lelkiismeretedet?

Mar. (tréfás meglepetéssel). Én?

Joaq. Felelj!

Mar. Igen, atyám, néha... néha!

Joaq. És mit mondott a lelkiismereted: jó vagy-e, vagy rossz?

Mar. Igazán nevetnem kell... nem akarnék felelni...

Joaq. De felelj! Akarom!

Mar. Hogy őszintén szóljak, a lelkiismeretem olyan kúszán, zavarosan beszél, hogy nem könnyű megérteni. Aztán meg olyankor szoktam megkérdezni, mikor ép elaludni készülök: én is félig alszom, ő is csak félig van ébren; se én nem tudom kellően, hogy mit kérdezek, se ő nem tudja, hogy mit felel!... Már csak így vagyunk!

Joaq. No jó; hát akkor én fogom kikérdezni.

Mar. (gyöngéd tréfával, a szivéhez, a lelkiismeretéhez). Szegényke . . . Ugyan hagyja békében!

Joaq. Nem, nem! És beszéljünk komolyan! Tudom, Mariana, hogy szived mélyén nem vagy rossz. De Daniellel úgy bánsz, mintha nem volna sem szived, sem lelkiismereted.

Mar. Don Joaquin! . . . Én? . . . Miért?

Joaq. Tudod jól! Vagy szereted, vagy nem szereted! Ha szereted, ne kínozd. Ha nem szereted, minek hagyod, hogy hiába reméljen!

Mar. Don Joaquin! . . . Én kínozom? . . .

Joaq. Most nem csak rossz vagy, Mariana, hanem álszenteskedő is. Tudod jól, hogy kínozod, gyötröd irgalom nélkül, hogy gyönyörködöl a kínjaiban . . . a vértanúságában!

Mar. (erélyesen). Igaz!

Joaq. Hála Istennek, csak hogy őszintén vallasz! . . . S miért gyötröd?

Mar. Nem tudom. Valószinűleg, mivel rossz vagyok! De ez nem csak az én hibám! Az emberek tettek olyanná, a milyen vagyok. Gyermekkoromban én is jó voltam. A gyöngédség páratlan gazdagságát éreztem lelkemben. Végtelenül jó, végtelenül szelid és részvevő lélek voltam. Olyan voltam, mint egy darabka lépesméz; aztán kiragadták belőle a mézet és keserűséggel töltötték meg a sejtjeit. Nem az én hibám, hogy ma csupa keserűséggel, epével van tele a szivem. (A szivét

szorítja.) Nem én töltöttem meg vele! Mit akarnak hát tőlem?

Joaq. Szegény Mariana, ebben igazad van!

Mar. Gyermekkoromban... mit láttam otthon?... Engesztelhetetlen, kegyetlen küzdelmet, vad, irtóztató harczot atyám s anyám közt... Atyám... nem tudom... de az a kevés szó, a melyet hallottam tőle, azt a gondolatot ébresztette agyamban, hogy: «atyám rossz volt!» Eleinte féltem tőle; majd sírtam miatta; aztán ellenszenvet éreztem iránta... végül közönyös lettem... közönyös — atyám iránt!... Akkor még nyolcz éves sem voltam! Mit lehet várni az olyan forrástól, a mely alig hogy fölbuzog, már ki is apadt?

Joaq. Ebben igazad van... De a helyett anyád...

Mar. Oh, anyámat nagyon szerettem. Szeretni is fogom mindhalálig, örökké, s ha boszút állhatnék mind azért a rosszért, a mit rajta elkövettek!... Oh, nagyon szerettem anyámat... végtelenül! S mégis eljött az a nap... a melyben anyámtól is féltem. Hiszen ön tudja! (Gondolataiba mélyed.)

Joaq. Csak folytasd, Mariana. Ez a beszélgetésünk döntő sorsodra nézve. Életed folyását ismerem, de szived történetét még nem!

Mar. És azt akarja tudni, mint tört a szivem darabokra. Ugy-e bár?

Joaq. Marianna! (A kertben Trinidad, Clara és Luciano jelennek meg, de mindjárt újra eltünnek.)

Mar. Nos hát . . . Nem hall bennünket senki? (A fenékszín felé megy.)

Joaq. Erre jöttek, de látták, hogy beszélgetésbe vagyunk merülve, azért odább vonultak a lombok alá. (Szünet. Mariana gondolatokba mélyed, don Joaquin nézi. Alkonyi homály.) Nem folytatod? Mariana . . . Folytasd! Mondd el érzéseidet, az eseményeket ismerem!

Mar. S ismerte ön don Felix Alvaradót? (Irtóztat gúnynyal.) Mily kéjesen mondom ki e szavakat ó utána ajkaimba harapok . . . (Ajkaiba harap.)

Joaq. Oh, te . . . te kis vadállat! . . . Nem ismerem!

Mar. Szép férfi volt, kedves, rokonszenves és egy kissé melancholikus. Nem tudom, honnan jött. Azt hiszem, Amerikából. Gazdagnak látszott; nem tudom, csakugyan az volt-e. Atyámnak sok pénzt kölcsönzött. S mily síma s finom volt anyámhoz, milyen kedves irányomban!

Joaq. Mindezt tudom.

Mar. Azt kívánja, don Joaquin, hogy a lelkiismeretem vallomást tegyen ön előtt. Meg kell hát tudnia, mit szenvedtem, hogy megérthesse, miért gyönyörködöm, ha másokat szenvedni látok.

Joaq. De mit követett el szegény Daniel?

Mar. Igaz! Szegény Daniel. (Elgondolkodik.)

Joaq. Nos, Mariana?

Mar. (felrezzenve). Hallja hát . . . Nyolcz éves voltam . . . Hajnalban két-három óra tájt lehetett. Aludtam ágyacskámban és azt álmodtam, hogy

sok-sok csókot adtam a babuskámnak, mivel azt mondta nekem: «nama!...» De a baba is megcsókolt, még pedig oly hévvel, oly erősen, hogy fájt!... És a csókoló baba nagy volt... nagyon nagy: az édes anyám volt... karjaiban tartott, és én... már nem aludtam... nem álmodtam... ébren voltam. Anyám mögött egy férfi állott: Alvarado. S Alvarado így szólt: «Jer!» Anyám így felelt: «Nem, nélküle nem!» Ismét Alvarado szólt: «Az ördögbe is, akkor hát vele!»... Ezután... mintha újra álmodnám... nehéz, kegyetlen álom... mintha fojtogatnák a torkomat... szorongatnák a szivecskémet... Anyám öltöztet, izgatottan, lázasan, durván, szinte esztelenül, mintha valami őrült asszony egy élettelen bábot öltöztetne. És Alvarado suttogva sietteti: «Gyorsan, gyorsan, siess!»... Soha sem éreztem olyat, mint e perczben... Nevetséges volt és irtóztató... A harisnyáimat fel sem húzta... a czipőcskéimet be sem fűzte... szoknyácskámat fordítva húzta rám... a kabétkámat úgy rángatta rám, erőszakosan... Mikor már félig elkészült, megszólaltam: «a harisnyakötőm!... Nyom az ing, anyácska!» De Alvarado vadul közbevágott: «Ej! Gyorsan, siessünk!» Hamar egy kendőbe burkoltak... anyácskám egy kalapot nyomott a fejemre... karjaiba fogott... le a lépcsőkön őrült rohanással... kocsiba... gyorsan vágtatunk... S mikor a kocsi száguldott, száguldott szédületes sebességgel, hirtelen csókot hallok elcsattanni.

Szent Isten — gondolám piczi fejecskémben — kit csókoltak meg? . . . kit? . . . Nem engem! . . . Oh anyám! . . . anyám! (Zokogva fakad.)

Joaq. Elég, elég már!

Mar. Nem. Meg akarta ismerni a lelkem belsejét: ismerje hát meg. Teljesen meg akarta ismerni, legyen hát, ismerje teljesen! Meg akarta tudni, mivé tettek, tudja hát meg . . . Meg akarta tudni, miért nem hiszek senkiben . . . talán csak önben . . . tudja meg ezt is! . . . Hallja hát! Londonba szöktünk. Milyen élet, Istenem, milyen élet. Anyám sokat sírt Madridban; Londonban még többet! Nagyra nyitott szemekkel néztem mindig: megértettem valamit belőle, de nem sírtam soha. Anyám jó volt, és mindig is mondom: anyám jó volt. Hanem az az ember volt nyomorult, durva, gaz! Gyakran felöltöztette anyámat a szemeim előtt drága ruhákba, ékszerekkel, de szitkozódva, erőszakosan, embertelenül, a mint engem öltöztetett anyám akkor éjjel . . . És mikor Alvarado befejezte nyomorult kegyetlenkedését, ismét elhangzott egy csók; de ezt a csókot én kaptam . . . az anyám adta, könnyezve, zokogva, mielőtt az az irtóztató ember magával vitte . . .

Joaq. Ne többet! . . . Ne többet!

Mar. Végül . . . kimerültség . . . elhagyatottság . . . nyomor . . . éhség . . . halál . . . Anyám haldoklik . . . én az utczán kószálok . . . ön jött segítségül . . . Oh, jó volt és nemes . . . de nem is

szenvedett annyit, mint Mariana. (Fejét don Joaquin vállaira hajtja és sírva megöleli.)

Joaq. Igen, szegény Mariana. Eltemettem anyádat, magadat gondjaimba vettelek . . . áthoztalak Spanyolországba . . . átadtalak atyádnak . . . S boldog lettél!

Mar. Boldog! . . . Udvarias, finom közöny . . . rosszuleső jómód, gazdagság . . . a havonként készpénzben megfizetett tisztelet és szolgálatkészség . . . a nevelőnő mindig körülöttem . . . atyám mindig távol . . . és az édes anya sehol! . . . Szenvedni akarok, de élvezni is! Törjön rám a fájdalom patakozva, csak hozzon egy csepp szeretetet; ha nem többet is, csak legalább egy cseppet . . . Oh, minden gazdagságot odaadtam volna azért a néhány londoni csókért, minden könnyeivel . . . minden mocskával együtt . . .

Joaq. Oh, édes leányom, csak ez emlékeket téphetném ki a lelkedből!

Mar. De valami még hátra van! A házasságom! Még nem beszéltünk a házasságomról? (Gúnyos nevetéssel.) «Ez a férjed!» mondja atyám egy nap, s egy arczképet mutat. Megnézem a képet: elég rokonszenves arcz. ««Jó, feleségül megyek hozzá!»» «Nagyon gazdag!» ««Annál jobb.»» A vőlegényem jogi képviselőjének esküdtem örök hűséget; azután Cubába vittek. Partra szállok. Néhány feketébe öltözött úr fogad. Nem nászra! . . . Gyászra! (Közönyösen.) Szerelmetes férjem párbajt vívott egy ballerina miatt és a párbajban meg-

ölték. Egy kiábrándulással több! S épen úgy, a mint mondtam, hogy: «jó, feleségül megyek hozzá!», épen oly hangon mondtam most: «jó, tehát özvegy vagyok!» ... Mit kíván hát, don Joaquin, milyen legyek ... mint érezzek ... miben és kiben higyek? A férfiakban? Miért? Mivel olyanok, mint atyám, mint a férjem, mint Alvarado? Nem, nem: szenvedjenek, sírjanak és ... veszszenek el!

Joaq. De Daniel nem ilyen, mint ezek, s nem azt érdemli, a mit a többiek.

Mar. Úgy látszik, hogy nem olyan. De ki tudja, hátha olyanná lesz? Alvarado is jó volt, míg meg nem ölte atyámat. Daniel még nem sírt, legalább én még nem láttam sírni. Alvaradót láttam sírni ... eleinte, mikor megismerte és elcsábította anyámat: sírt az átkozott! ... A férjem meghalt egy hölgyecskéért: Daniel még nem halt meg Marianájáért. Lássa! (Mélységes gúnynyal és kegyetlen, görcsös nevetéssel mondta e szavakat.)

Joaq. Nem, Daniellel nem szabad így bánnod, kis vadállat. Kitépem a méregfogaidat és megnyirbálom a karmaidat. Azt akarod, hogy Daniel Montoya fizessen meg Felix Alvarado bűneiért. Nos hát nem fog megfizetni! ... Te ... te ... te ... kis ... Most már látom, hogy milyen vagy! És sajnálom ... és fájlalom! Szinte azt kell hinnem, rosszul tettem, hogy London utczáinak porából fölemeltelek.

Mar. Don Joaquin!

Joaq. Mert gyakran akadtál rosszra, azért már minden rossz? Ha sáros uton jársz, bizony besározod magadat. De menj másfelé, messzire és virágos völgyekre, virító mezőkre, ragyogó ormokra lelsz.

Mar. Mit tehetek?

Joaq. Ha a sárban akarsz maradni, csak a sarat fogod ismerni: s ez a magad hibája lesz. Lássuk csak, kis nyakas! Nincsenek jó lelkek a világon? Hát édes anyád nem volt jó? . . . hogy másokat ne említsek.

Mar. Igen. (Szorongva don Joaquin mellé símúl.)

Joaq. S nem voltál-e jó magad is . . . gyermekkorodban?

Mar. De az voltam.

Joaq. S ezer ördög, hát én nem vagyok jó?

Mar. Atyám!

Joaq. Akkor hát miért ne lehetne jó Daniel is?

Mar. Bizonyítsa be!

Joaq. Ez a legkönnyebb!

Mar. Hogyan?

Joaq. Ha feleségül vesz!

Mar. (tréfásan). Hát feleségül akar venni?

Joaq. Bizony, megvan ez a veszedelmes szándéka. Te miattad . . . szavamra mondom, odahagyott . . . egy leányt, (buzgón) a ki fiatalabb, mint te . . . csak tizennyolcz éves, szebb, mint te és gazdagabb is, mint te . . . és jobb természetű is, mint te. Most már csak belátod, hogy bolondul utánad!

Mar. (hidegen). Rosszul tette! . . . Ámbár, lássa,

ha jobban szeret engem, mint azt a leányt, a ki, mint mondja, fiatalabb is, szebb is, jobb is, gazdagabb is nálam . . . akkor mégis jól tette!

Joaq. Sajnáltad volna, ha megházasodik? . . . Az igazat! Gondolkozzál egy kissé és ne hazudjál! (Szünet.)

Mar. Igen!

Joaq. Akkor szereted!

Mar. Nem lehetetlen, de nem tudom.

Joaq. Tudd meg hát, s ha nem szereted, távolítsd el magadtól örökre.

Mar. Miért? Ha boldog mellettem! Ha szenvedve is boldog, bár csak magam vagyok az, a ki szenvedéseit okozta: miért szakadjunk el egymástól. (Gúnyosan mondja e szavakat, de van e gúnyban némi meggyőződés is.)

Joaq. (erélylyel s némi haraggal). Mert az olyan ember, mint Daniel, nem azért lett a világra, hogy játékszere legyen akárkinek . . . bárha neked is!

Mar. Ilyen kevésre becsüli. (Némi kaczérsággal.)

Joaq. Neked kell többre becsülnöd! Nálam nem jutsz semmire a kaczérkodással! (Neki magának is kellemetlenek e szavak.)

Mar. (gyöngéden). Ma nagyon haragszik Marianára!

Joaq. Ej, legyünk komolyak. Utoljára kérdem: akarsz-e a felesége lenni, vagy magammal viszem Danielt s fölkeresem a számára azt a tizennyolcz esztendős tizennyolcz milliós leányt.

Mar. Danielé sem leszek, s ön sem viszi magával!

Joaq. Nem-e?

Mar. Nem! Nem vagyok már gyermek. (Nevetve bár s tréfásan, de komolyan gondolva mondja ezt.)

Joaq. Majd meglátjuk! (Az ajtóhoz megy.) Daniel! Daniel!

Mar. (meglehetős izgatottan). Behívja?

Joaq. Látod! Daniel...

Mar. Az Istenért, ne hívja még! Még nem fejeztük be a beszélgetésünket... Keressünk egy... egy modus vivendit. (Nevetve.) Ugy-e így mondta ön is?

Joaq. Daniel... Jer!... Jer!

Mar. (visszafojtott izgalommal s megindultsággal). Oh, atyám!

## HETEDIK JELENET.

*Mariana, Don Joaquin, Daniel.*

Dan. Mariana! (Türtőztetve magát.) Asszonyom!...

Mar. Isten hozta, Daniel.

Joaq. (Danielhez). Azt tettem meg érted, a mit egy atya sem tenne meg a fiáért. Vagy jobban mondva: értetek tettem meg, a mit tudtam. Többet nem tehettem. (Danielhez.) Kövesd a tanácsomat, Daniel: szakadj el örökre Marianától. Te pedig, (Marianához) ha engedelmeskedni akarsz a parancsomnak... mert szinte parancsolni is van jogom... világosítsd föl Danielt s ne találkozzál vele többé soha! Úgy beszéltem, mint egy jószivű,

becsületes embernek beszélnie kell azokkal, a kiket igazán szeret, de a kiknek kissé kúsza az eszök. Akár hallgattok rám, akár nem: az én föladatom el van végezve. Magatoknak kell határoznotok s kiváncsi vagyok, mit határoz el együtt két bolond. Oldjátok meg a csomót, ha tudjátok; ha nem tudjátok megoldani, nyessétek ketté... A viszontlátásra! Bemegyek egy csésze theára... nem! Fagylaltra!

Mar. De don Joaquin!

Joaq. Két adag fagylaltot!

Dan. Don Joaquin!

Joaq. Egy tuczat adagot! Pá!... Szeretik egymást: megértik egymást! (El.)

## NYOLCZADIK JELENET.

*Mariana, Daniel.*

Mar. (némi kimerültséggel, bágyadtsággal). Haragudott, és azt mondta, hogy kínozom önt, hogy boldogtalanná teszem, s hogy el kell válnom öntől örökre. (Szomorúan.)

Dan. Nem, Mariana. Csak gyötörjön könyörület nélkül, irgalom nélkül, de ne tiltsa meg azt, hogy láthassam.

Mar. Don Joaquin azt mondja, hogy kegyetlen vagyok. (Mint előbb: gyöngéden és szomorúan.)

Dan. Mit illeti ez őt? Ha én szenvedek s ma-

gam kivánom, hogy tovább is szenvdehessek, mi joguk van másoknak arra, hogy tiltakozzanak?

Mar. Akarja, hogy jó barátok legyünk? Gyöngéd leszek ön iránt s nem leszek soha többé kegyetlen . . . Ha most az vagyok, ez csak azért van, mivel még nem vagyok meggyőződve . . .

Dan. Nem, barátokká ne legyünk. Inkább maradjunk úgy, a hogy vagyunk; én szeretem önt továbbra is, s ezt meg is vallom, ön pedig gyülöljön, gyötörjön engem ezentúl is, s néha-néha csillanjon föl a számomra egy sugárka remény, ha tudom is, hogy csak áltatás. Folytassuk tovább úgy, a hogy eddig voltunk. Én szenvedhetek még többet is, s ha gyönyörűsége telik kínjaimban, gyötörhet még jobban is.

Mar. (türelmetlenül) Az égre, önök igazságtalanok irántam. Hát szörnyeteg, vadállat vagyok én?

Dan. Én nem panaszkodtam! Miért volnának teremtve szivem idegszálai, ha nem azért, hogy ön édes vagy szomorú emlékjeleket téphessen magának belőlük. Hát nem boldogság rám nézve, hogy ön épen az én kínjaimban talál gyönyört? Hiszen ez által több vagyok önnek, mint mások. És az én vágyam csak az, hogy ne úgy bánjék velem, mint másokkal. Don Pablóval tisztelettel, udvariasan, kitüntetőleg bánik . . . Velem pedig? . . . Így szól hozzám: ide jer, Daniel, borulj a lábaimhoz, mint egy eb! szenvedj! sírj! nevess! kaczagj! . . . halj meg! . . . S én boldog vagyok! Két lény csak gyülöletben vagy szerelem-

ben egyesülhet s merülhet el egymásba... Szerelem nem lehet köztünk! Jó, legyen gyülölet! Hogy szenvedek Marianámtól, hogy kezecskéivel kitépi a szivemet, hogy szemeivel kiégeti a lelkemet, hogy kéj fogja el, ha haldokolni lát... Ah, azért csak mellette maradok, mellette, mellette!... Elszakadni egymástól? Soha, Mariana, soha!

Mar. De Isten legyen nekem s önnek irgalmas, ha nem vagyok az az asszony, a milyennek tart. Nem tudok szeretni... mert nem tudok szeretni. Boldogtalan, szerencsétlen voltam, s kiszáradt a lelkemben a gyöngédségnek s a bizalomnak forrása. Nem érzek szerelmet, nem érzek gyöngédséget, s nem is akarom, hogy érezzek! Másra bízzam a lelkemet?... Akkor elveszítem vagy gyülöletnek, megvetésnek s közönynek vetem áldozatul. Ha így szólnék önhöz: «nos, jó, szeretem; ha kívánja, a felesége leszek...» még mielőtt kimondanám e szavakat, ön már kevésbbé szeret, majd még kevésbbé, s végül így fogna szólani: «Az enyém lett!? Isten áldjon szenvedély, láz, illusió! Mégis csak megadta magát!» Ha ellenben kaczagok önön, nem önt kaczagom ki, hanem e gondolaton kaczagok: «szegény Daniel, azt hiszi, hogy igazán szeret! Pedig hogy megtréfálnám, ha azt mondanám neki, hogy — én is szeretem.»

Dan. (a szivét szorongatja). Oh, nem tudja, Mariana, hogy mi forr, mi zúg itt benn!

Mar. Dehogy nem, Daniel. Ilyenek vagyunk

valamennyien! Ha én is oda jutnék, hogy igazi szenvedély ébredne föl bennem ön iránt... megőrülnék a szégyentől s a kétségbeeséstől. (Látszik, hogy küzd a szerelemmel, mely Daniel iránt serked benne.)

Dan. Kétségbeeséstől talán! De ez volna a boldogság! A szenvedés boldogsága... Oh, ez tön nem érti, mert nem érezte soha! Így hát én boldogabb vagyok, mint ön. Közöny, üresség, gyülölet... mindig ugyanaz, örök változatlan egyhanguság... ez a kétségbeesés, ez az, a mi öl. S ön, Mariana, így él, ebben él! Akkor boldogtalanabb, mint én!

Mar. Igaz... igaza van!

Dan. Egyszer, csak egyszer ez életben próbálja meg, mi az szeretni és szenvedni! Szeressen, Mariana! Magáért könyörgök most, nem magamért... önért! S ha kétkedik bennem, annál jobb!... szeressen még jobban, boldogabb lesz, annyiszorta boldogabb, minél erősebbek kétségei, aggodalmai. S ha az a vágy támad szivében, hogy elveszítsen örökre: ah, akkor szerelme végtelen lesz!

Mar. Furcsa, érdekes próba volna, Daniel.

Dan. Ha egész lelkünkkel szeretünk, eltünik körülünk ez az üres világ és szerelmünk új világot teremt. Lássa, én mindenütt, mindenben csak önt látom; a világ minden szeretetét s szerelmét érezem ön iránt. Él bennem az atya gyöngédsége s szeretete: és büszke örömmel tekintek Marianára, s beczézem, mintha gyermekem volna; simogatom a kezecskéit, lesímítom fürteit, homlokon csókolom.

Mar. Szegény Daniel! Szegény magam! Atyám soha sem szeretett így!

Dan. Majd meg testvéri szeretetet érzek ön iránt; majd meg baráti, bajtársi rokonszenvet. Mintha gyermekkori játszótársam volna. Átfogjuk egymás derekát s úgy futkosunk a réteken, enyelgünk, tréfálunk, vígan, kedvesen. S ha látná, milyen pajkosak vagyunk ilyenkor . . .

Mar. Oh, milyen jó ön, Daniel . . . És milyen rossz a sors . . . sohasem volt testvérem, a kivel játszhattam volna!

Dan. Néha pedig . . . de nagyon ritkán! . . . nem tudom, hogy esik, de a férjének képzelem magamat. Van kedves, csinos otthonunk s benne kis, vidám család! Szállnak, szállnak az évek könnyedén, angyalszárnyakon, míg egyszerre csak megvénültünk. Ugy-e, milyen szeszélyes a képzelet? . . .

Mar. No, de milyen! (Kaczag.) S mit csinálunk?

Dan. Én épen haldoklom az aggság végső gyöngeségétől, ön pedig szintén nagyon öreg és sírva átkarol. S mintha álomban hallanám, a mint mondja: «Danielért éltem, Daniellel halok meg!» Könnyei peregnek, peregnek, orczáim redőibe hullanak s azokban gördülnek, mint a keservek völgyén a könnyek patakja. S hófehér haja elfödi ajkaimat, s lelkem visszaszáll a halál országából, abból a rút, irtóztató országból, hogy még egyszer . . . utoljára megcsókolhassa azokat a

hófehér fürtöket, mint egykor csókdosta Mariana fekete fürteit . . .

Mar. (megindultan s könnyeit törölve). Oh, milyen képzelet. (Kaczéran.) De lássa, fürteim még feketék!

Dan. De majd fehérek lesznek egykor, s ki fogja akkor csókkal illetni őket, ha nem én?

Mar. S miért ne ön?

Dan. Mert ön nem akarja!

Mar. Azt nem mondtam! . . . Nos, és egyebet nem mutatott a képzelete?

Dan. De igen! Gyakran nem vagyok sem atya, sem testvér, sem barát, sem elaggott férj, hanem csak a szenvedélyes, szerelmes Daniel vagyok. S ilyenkor önhöz lépek . . . de ön elküld magától. (Hozzá lép.)

Mar. Jó, tehát nem küldöm el . . . Csak próbaképp, kiváncsiságból.

Dan. S meg fogom a kezét. (Csakugyan megfogja.) Nem az atya vagy a testvér tiszta érzelmeivel fogom meg, hanem kétségbeejtőn szorítom, szorítom a kezeimben . . . hogy gyötörjem.

Mar. (kaczagva, de megindultan). Nem is fáj!

Dan. Azaz: ön nem érzi!

Mar. Igazán nem . . . De itt már véget ér az álom . . . mert mindez csak álom volt . . . s ébredjünk föl. (Elvonva kezét.)

Dan. Pedig azt akartam most elmondani, hogy mit mond nekem álmaimban Mariana . . . képzeletem Marianája!

Mar. Gondolom, hogy mit mond. Nem kell ismételnie!

Dan. Úgy ismételje ön!

Mar. Mindazt, a mit mond?... Nem... kompromittálnám magamat. (Némi kaczérsággal.)

Dan. Mondjon hát csak egyet...

Mar. Nos, mit? Ha nem sokat kíván, megteszem.

Dan. Ne mondja, hogy szeret; csak annyit mondjon, hogy meg fogja próbálni, talán tud szeretni. (Szünet.)

Mar. (elszántan). Meg fogom próbálni!

Dan. S mondja még, hogy: ha nem tud megszeretni engem, nem fog szeretni senkit.

Mar. Önt vagy senkit!

Dan. Don Pablót sem!

Mar. Don Pablót! Milyen gyerekes is ön! (Nevetve föláll. Daniel is föláll. Don Joaquin belép, a nélkül, hogy észrevennék.)

## KILENCZEDIK JELENET.

*Mariana, Daniel, don Joaquin,* kit azonban a másik kettő nem lát. Majd *Clara, Trinidad, Luciano.*

Dan. Mert ha mást szeret... Esküszöm az üdvösségemre... Ha mást szeret... (Tragikus hangon.)

Mar. (tréfásan tragikus szinezettel). Igen, tudom, megöl engem, s megöli azt a mást!...

Dan. (megfogja Mariana kezét). A mint egy Isten van az égben, a ki lát és hall bennünket.

Mar. De most fáj! (Danieltől szorongatott kezére mondja ezt.)

Dan. Tehát kötve az egyezség!

Mar. Megkötve és meg is pecsételve. Sőt ha még jobban szorítja a kezemet... (tréfásan) vérrel pecsételve!

Joaq. (előlép). Egyezséget kötöttetek?

Mar. Ime, tanunk is van.

Joaq. Jó, tehát tanu leszek! (Clara, Trinidad, Luciano nevetve, beszélgetve belépnek.)

Clar. Ha van még tanúra szükség, itt vagyunk.

Luc. Valamennyien!

Trin. Mindannyian. De miről van szó?

Joaq. Titkos egyezségről.

Dan. (Marianához). Megújítja s fentartja, Mariana?

Mar. (kezet nyújt neki). Mindannyiok jelenlétében... megújítom.

Dan. Az egész életre!

Mar. Legyen! (Kézbe-kéz maradnak.)

Joaq. Oh, milyen jó alkalom volna, ha most pap lennék! (Úgy tesz, mintha megáldaná őket.)

Mar. (nevetve). Mi ezután már az áldás?... semmi... (Trinidadhoz.) Nemde, édesem?

Dan. Mi az áldás?... Oh minden! (Kézbe-kéz maradnak. Don Joaquin megáldja őket. A többiek közéjök sereglenek s mintegy a tréfán nevetnek.)

# HARMADIK FELVONÁS.

(Szalon don Castulo házában. Több szoba nyílik e terembe, úgy, hogy az elrendezés némileg múzeum jellegével bírjon. Mindenfelé művészi, archæológiai tárgyak látszanak: bronz tárgyak, szőnyegek, kövek, szobrok stb. A tárgyak úgy legyenek megválogatva, a mint don Castulo jelleméhez illik. Elég, ha annyit mondunk a rendezőnek, hogy don Castulónál vagyunk. Ez mindent megmond. Nappal van.)

## ELSŐ JELENET.

*Clara, don Pablo.*

Clara. Ön már belefáradt a régiségekbe.

Pablo. Én csak az újat szeretem. Régiségnek ott a hadseregem. Azt szeretem, a mi új, a mi új, a mi világosságot ad a szürkületnek s beragyogja az alkonyt.

Clara. Ezért tetszik önnek annyira Mariana is.

Pablo. Ezért . . . s mert Mariana . . . Mariana.

Clara. Indiscrét vagyok, ha bájos barátnőnkről ön előtt beszélek?

Pablo. Oh, dehogy . . . dehogy indiscrét; legkevésbbé akkor, ha róla beszél.

Clara. Nos, én úgy gondolom, hogy a mi bájos barátnőnk nagyon szép és nagyon jó, nemde? Csakhogy kevés itélettel * bír.

Pablo. Oh, itélete senkinek sincs. Lássa, az egész teremtésben csak egyetlen egy napja van az itéletnek s ez az itéletnapja.

Clara (nevetve). Ezért mondják, hogy ez az utolsó itélet. Tehát az első is, meg az utolsó is.

Pablo. Bizony így van! Hát nekem van itéletem? Pedig nyomja már annyi esztendő a vállaimat, hogy lehetne. De még annyi év nem nehezedik reám, hogy ne lenne jogom még nélkülözni az itélőképességet. A tizenöt esztendős embernek még nincs egyáltalán itélete; a negyvennyolcz esztendős ember nem akarja, hogy legyen; a hatvannyolcz esztendősnek pedig már minek . . . Szóval, semmi szükség sincs rá!

Clara. Tehát önnek nincs itélete?

Pablo. Bizony nincs, asszonyom!

Clara. S miért?

Pablo. Már megmondtam önnek, Clara. Nem titok. Megkértem Mariana kezét az ön óvásai és tiltakozásai ellenére is.

Clara. És Mariana?

Pablo. Nem mondta, hogy nem. Nővérem

* A következendő szójáték kedvéért kellett így fordítanom e mondatot.

most fog beszélni vele és don Joaquinnal a dologról . . . Visszautasít, az bizonyos. Akkor én egészen a katonáimé leszek. Az egész világ azt beszéli, hogy Mariana feleségül megy Danielhez... és én nem hiszem. Az anyám navarrai volt, az atyám arragóniai, magam pedig már gyermekkoromban csodamód nyakas és csökönyös voltam.

Clara. Csak szerelmes ember beszél így.

Pablo. Én így beszélek!

Clara. Tehát Mariana nem utasította kereken vissza?

Pablo. Nem!

Clara. De azért még elvesztheti a csatát!

Pablo. De hátha megnyerem!

Clara (nevetve). Akkor tudja majd, hogy mi lesz a dolga. De tegyük föl a rosszabbat: hátha elveszti?

Pablo. A kit ma legyőznek, az holnap már győzhet. Negyvennyolcz esztendős vagyok, várhatok még tizenötig. Trójáját is bevették tíz év alatt. Pedig az asszony nem is olyan erős vár.

Clara. Trójáját is egy asszony tette erőssé.

Pablo. Igen, de Helena végül mégis csak visszatért Menelaoszhoz.

Clara. Ön beérné ilyen kevéssel?

Pablo. Nem, ebben a tekintetben nem követném a classikus hagyományokat. Nem lennék olyan áldott jó lelkű, mint a classikus kor hősei. Ellenállással szemben nyakasságot; szépséggel szemben hódolatot; árulással szemben boszút, mint saját becsületemnek orvosa. (Erőszakoltan nevet.)

Clara. Ejnye, de tragikus ma!

Pablo. Ma is és mindig csak becsületes ember vagyok, a ki szeretek egy asszonyt, kinek nevemet akarnám adni.

Clara. Bármi történjék is?

Pablo. Bármi!

Clara. S nem fél a vetélytársaktól?

Pablo. Nem félek senkitől!

Clara. S kész győzni vagy bukni?

Pablo. Mindenkor kész vagyok a küzdelemre!

Clara. Az ilyen férfiak tetszenek nekem.

Pablo. Nekem meg az olyan nők tetszenek, a milyen Mariana... S az olyan feleségek... a milyen ön. (Udvarias bókkal.)

Clara. Itt jön Trinidad és don Joaquin. Az arczaikról nem olvashatni le, hogy tanácskozásuk kielégítő eredménynyel végződött volna.

Pablo. Meglehet... No de mindegy!

## MÁSODIK JELENET.

*Clara, don Pablo, Trinidad* és *don Joaquin.*

Clara (don Joaquinhoz). Hogy tetszik önnek a férjem gyűjteménye?

Joaq. Valószínűleg nagyon kitünő, de, őszintén szólva, én nem értek hozzá.

Mar. Don Joaquin is csak olyan, mint don Pablo: nem tetszik neki az, a mi vén!

Joaq. Ezek már a vénség hiúságai, gyöngeségei. Úgy-e, don Pablo?

Pablo. Nekem még nincsenek ilyen gyöngeségeim.

Joaq. De vannak nekem. (Clara és Joaquin képezik az egyik csoportot, Trinidad és Pablo a másikat.)

Pablo (Trinidadhoz, Joaquinra utalva). Mit mondott?

Trin. Hogy se nem az apja Marianának, se nem a gyámja!

Pablo. Vagyis: az ellenfelünk.

Trin. Az.

Pablo. S miben állapodtatok meg?

Trin. Abban, hogy katona vagy, s így szívesen fogsz küzdeni!

Pablo. Fogok is! Helyes! Majd meglátjuk!

Clara. Itt jön Mariana. Meg vagyok győződve, hogy neki tetszettek férjem régiségei.

## HARMADIK JELENET.

*Clara, Trinidad, don Joaquin, don Pablo, Mariana, don Castulo, Luciano.*

Mar. Pompás! Remek egy gyűjtemény! Don Castulo, az ön háza valóságos tündérpalota! Annyi a kincs benne!

Cast. Oh, önnek van tehetsége! Az egész társaságban, kérem, csak ketten vannak, a kit történeti szellem hat át: Mariana és Luciano.

Joaq. Luciano is?

Cast. Luciano valóságos mester!

Clara. Mester! Azt hittem, hogy még mindig csak kitünő tanítvány. Hála Istennek, csak hogy már kitanult!

Cast. Mester, ha mondom, mester! Szinte extásisban van, ha engem hall: lélegzeni is alig mer.

Luc. Bizony nem, uram!

Pablo. Tehát nagyon tetszenek önnek ezek a régiségek?

Mar. Nagyon, don Pablo. Milyen szivesen laknám e házban. De csak egyedül . . . teljesen egyedül. Milyen gyönyörűséggel sétálnék az alkony homályában a termeken végig. Ezek a furcsa tárgyak megnőnének, elevenné válnának a homályban! Az ablakokon át beszökkennének, a búcsúzó nap utolsó sugarai s belevesznének a termek zegzugaiba. Majd egy tőrön pihennének meg, majd egy bíborköpenyre szóródnának, majd egy bronzlámpára szökdécselnének, onnan egy megrepedt méregserlegre . . . Mi mindent elgondolnék, mi mindent elképzelnék! Mennyi érdekes történetet, mennyi véres drámát regélnének nekem e tárgyak! . . . Mondhatom, don Castulo, irígylem!

Luc. No, én nem.

Mar. Irígylem, s ha tehetném, ellopnám a kincseit!

Cast. (diadalmasan a többiekhez). Látják?

Luc. Mindannyian irígyeljük.

Cast. (mint előbb). Látják?

Pablo. Én nem irígylem!

Mar. A fegyvereket sem? . . . Oh, hisz minden olyan csodálatos itt! Minden tárgy egy-egy kis világ! . . . S csak az a közöny bánt engem, a melylyel e tárgyak lenéznek reánk. Azt szeretném, ha megelevenednének, ha részt vennének életünkben, ha a múlt idők könnyei egyesülnének a mi könnyeinkkel, ha haragunk, gyülöletünk, szenvedélyünk egyesülne a múlt idők haragjával, gyülöletével, szenvedélyével.

Clara. Brrr! Szinte félek.

Pablo. De hisz ön soha sem haragszik.

Joaq. Nem-e?

Trin. Nem, Mariana nem haragszik soha!

Mar. Haragudnám én! Csak vennének részt e tárgyak életemben, s csak okoznának nekem fájdalmat, majd meglátnák, mint zúznám egyszerre dirib-darabbá ezt a lim-lomot.

Cast. De Mariana!

Luc. Jaj, csak megtenné!

Joaq. Hogy örül Luciano!

Cast. Pedig nem látták még a legszebbet, a legérdekesebbet!

Mar. A mexicói termet?

Cast. Azt is . . . De mást értettem: egy meglepetést, melyet Luciano számára tartogattam!

Luc. Szent Isten, az én számomra?

Trin. S mi az?

Joaq. Miről van szó?

Pablo. Nem hallották, hogy Luciano számára tartogatja don Castulo?

Cast. Kérem, a mexikói terembe!

Trin. Menjünk!

Mar. Daniel még nem jött el?

Cast. Várjunk egy kissé!

Mar. Igen, várjuk be Danielt. Mert Daniel nagyon érdeklődik az ilyesmi iránt... Hát ön, don Pablo?

Pablo. Én nem, asszonyom!

Mar. Daniel igen. Mint beszélte, édes atyjának, señor de Montoyának is érdekes gyüjteménye volt. Ismeri, don Castulo?... Ismeri señor de Montoyát?

Cast. Nem volt még hozzá szerencsém! Visszavonultan él, sohasem hagyja el a házát.

Mar. Úgy van. Nagyon beteg!

Cast. Hallottam azonban, hogy érdekes műtárgyai vannak. De mivel ő amerikai, én pedig spanyol vagyok, mexicói termem bizonyára többet ér, mint az övé, ha ugyan van mexicói terme!... Oh, nekem csodás kincseim vannak. Különösen egy! Üveg alatt tartom. Nem adnám oda harminczezer aranyért! Oh, ha látná! (Marianához.) Ahhoz fűzhetne még csak szép tündérmeséket.

Mar. Micsoda?

Trin. Halljuk, don Castulo, halljuk!

Joaq. Készítsen elő bennünket a meglepetésre!

Pablo. A meglepetéseket valóban elő is kell készíteni. Nagy indulatok nem támadnak hirtelen.

Mar. Lássuk . . . lássuk, don Castulo! Meghalok a kíváncsiságtól!

Cast. Tehát: a mexicói karikákról van szó. Le van ez írva minden archæologiai munkában: arany gyűrű, melyről három arany lánczocska függ alá s a lánczocskákon egy-egy megnyúlt, fínoman kidolgozott szárnyas alak függ le, szintén aranyból. Mindegyik alak jobb kezét az ajakához tartja. Remekmű! (Lelkesedéssel és büszkén mondja mindezt, s lesi a hatást, melyet szavai keltenek. A nők ülnek, a férfiak pedig állnak vagy ülnek, a mint a kép festőisége megkívánja.)

Trin. Érdekes lehet.

Cast. (lelkesen folytatva). Két ilyen karikát találtak. Ezt is meg olvashatják bármely archæológiai munkában. Tehuatepekben fedezték föl ásatás közben. Egy sírban lelték a két kincset. Két múmia volt a sírban . . . kétségkívül a Zapotecák múmiái . . . s mindegyik múmia ajkán egy ilyen karika függött . . . Heh!

Mar. Milyen érdekes! . . . Nos?

Cast. Meglehet, hogy a múmiák már életökben viselték. Van erre is példa!

Joaq. Akkor aligha udvarolgattak a múmiák életökben, ha az ajkaikat ilyen karikák zárták össze . . . Ámbár ki tudja! (Az egész társaság nevet.)

Cast. Vagy csak jelképies, temetési tárgyak e karikák? Ez sem lehetetlen! Az összefűzött ajkak talán az örök hallgatását jelképezték?

Trin. Félek, brrr!

Mar. Csak folytassa, don Castulo!

Cast. Van egy más hypothesisem is. A múmiák ajkára azért függesztettek ilyen karikákat, hogy a rajtok levő szárnyas alakok mintegy megvigyék a sír éjéből a csókokat, melyeket egyik ajkpár a másiknak küldene. Mit szól e nézethez, Mariana?

Mar. Meglehet... Ki tudja? Tán csakugyan szerelmet jelképeznek... Örök szerelmet!

Pablo. Mennyire érdeklődik ön, Mariana, a szárnyas alakok iránt!

Trin. Nézzük meg!

Mar. Én nem nézem meg a mexicoi karikákat, míg Daniel nem jön... De, mondja csak, don Castulo, hogy szerezte meg ön ezt a kincset, a melyről azt állítja, hogy olyan igen ritka?

Cast. (csupa hiúsággal). Bizony nincs is párja a világon. Azaz, hogy épen csak egy pár van belőle. S ebből a párból az egyik darab az enyém. A másik azé, a ki nekem az enyémet adta. Cserébe! Egy classikus Vénust adtam érte. De én nyertem a cserével. Engem ugyan nem is csal meg senki. (Hiúsággal.) Én másokat... néha! (Nevet.)

Pablo. S ki volt az áldozat?... Ha ugyan még emlékezik rá.

Cast. Tizennégy-tizenöt év telt el a csere óta. De én soha sem feledem el áldozataim nevét. Párisban ismerkedtem meg vele. Derék ember volt. Sokat járt-kelt a világban. Bonyodalmas história az élete folyása. Gazdagnak is látszott. Sokat sze-

repelt az amerikai spanyol köztársaságokban . . . Hirtelen eltünt, s nem tudom, mi lett belőle. Bizonyára meghalt, mert az olyan életmóddal, a hogy ő élt, nem élhetni soká.

Pablo. Hogy hívták?

Cast. Don Félix Alvarado.

Mar. (nem birva magát türtőztetni, fölugorva). Alvarado! . . . Alvarado! . . .

Joaq. (súgva). Az Istenért, Mariana!

Cast. Ismerte?

Mar. Én? . . . Hogy ismerhettem volna? . . . (Kényszerített humorral.) Don Castulo, még nem vagyok régiség!

Clara (a férjéhez). Mit is beszélsz!

Mar. Oh, akkortájt én még nagyon kis gyermek lehettem. Ha ismertem volna, sem emlékezném rá . . . Alvaradónak hívták? . . . Ah, Alvarado! . . . Don Castulo áldozata! . . . Szegény ember! Áldozat! No, hallod, Clarita, a te férjed igazán félelmes egy ember! Áldozatai vannak! . . . Látod, Trinidad . . . S lássa, don Pablo, a legjobb emberek néha a . . . legkegyetlenebbek! Don Castulo is . . . látja, látja! . . . Szegény Alvarado!

Luc. A másik mexicói karika nála maradt?

Cast. Természetesen!

Joaq. (hogy kiszabadítsa Marianát a kellemetlen helyzetből). Nem mennénk a mexicói terembe?

Mar. Igen, menjenek, nézzék meg azt a kincset.

Trin. Hát menjünk!

Luc. Jerünk . . . valamennyien!

Cast. (megöleli Lucianót és nevet). Archæologiai szellem! . . . A vérében van!

Clara (látva, hogy Mariana ülve marad). Te nem jösz?

Mar. Annyi mindent láttam már a férjed gyűjteményében, hogy idegeim egészen kimerültek. Kis pihenésre van szükségem. Aztán folytathatom a szemlét.

Pablo. Úgy-e bár, Danielt akarja bevárni?

Mar. Igen, Daniel ért a régiségekhez, és kiváncsi vagyok, milyen hatást tesz rá a síri csend karikája, (nevet) s miként magyarázza azokat a szárnyas alakokat?

Pablo. Tisztelem az akaratát, mint mindig.

Mar. (megfogja a tábornok kezét). Don Pablo, ön nagyon jó. Becsülöm mint minden izében derék embert és mint hű barátot.

Pablo. Köszönöm, Mariana. (A többiekhez.) Megyünk?

Cast. Előre!

Clara (intve Marianának). Csak tépelődjél magadban . . . törd a fejedet, te kis szeszélyes!

Trin. Majd meglátjuk, hogy kötöd azzal a kis karikával a holt világot (a gyűjteményekre mutat) az élőhöz.

Mar. Mindent össze lehet kötni ezen a világon! Nem is csodálnám, ha a tehuatepeki múmiák föltámadnának sírjokból, hogy megzavarják életemet, boldogságomat!

Trin. Ejnye, Mariana!

Joaq. (nézi egy ideig). De Mariana!

Cast. Menjünk, kérem, menjünk... Tessék, tessék!

Pablo. Lássuk hát a történetelőtti Amerikát.

Luc. Lássuk... ma már ötödször!

## NEGYEDIK JELENET.

*Mariana,* aztán *Daniel.*

Mar. Alvarado!... A nyomorult!... A londoni orgiák hőse!... A ki miatt az én édes jó anyám meghalt szégyenében, fájdalmában s éhség miatt. Ha a nevét hallom, keblem a gyülölet és undor lángjaiba borúl!... Nem, nem... vannak emlékek, melyeket nem töröl ki szivünkből az idő!... Oh, ha ez az Alvarado élne! Ha boszút állhatnék rajta: kínt a kínokért, szenvedést a szenvedésekért! Szégyent a szégyenért! Megboszulni anyámat Alvaradóban és fajában! (Szünet.) Igaza van don Joaquinnak! Gyermekkorom boldogtalansága és nyomora a rossznak magvát hintették el szivemben... Alvarado!... (Daniel belép.) Ah, Alvarado! (Észreveszi, hogy Daniel lépett be; gyöngéden.) Ah, Daniel!

Dan. Mariana!

Mar. (megfogja a kezét). Ön az!... azt hittem... milyen őrültség... azt hittem, hogy más!

Dan. Ki?

Mar. Mit tudom én? . . . Más! . . . Hiszen olyan sokan vannak a világon . . .

Dan. S ki lehetett e sok közűl az a más, a kivel az én Marianám lelke foglalkozik s a ki megijeszti az én Marianámat?

Mar. Ej, valaki . . . akárki! . . . Ma ideges vagyok és bárki, a ki hirtelen belép, megijesztene!

Dan. Én is?

Mar. (gyöngéden). Nem, ön nem! . . . Ön az egyetlen ember, a kit ma szivesen látok a közelemben.

Dan. Igazán, Mariana?

Mar. Bizony! Türelmetlenül is vártam önre!

Dan. Várt reám?

Mar. Igen, vártam! Azt kívánták, hogy menjek be velök az amerikai régiségek termébe, de én azt mondtam: nem, Daniel nélkül nem! (Gyöngéden, de tréfásan.) Nini . . . s nem is örül, hogy ezt hallja?

Dan. De hát való? Csakugyan gondolta?

Mar. Úgy ám! Nem csak gondoltam: mondtam is. Mert nekem megvan a szenvedélyeim mellett a kellő erőm és a meggyőződésem. S ha szeretek valakit, azt fennen hirdetem. Azt mondtam a társaságnak is: nem nézem meg a termet, míg Daniel nem jön; vele együtt fogom megnézni!

Dan. S don Pablo hallotta ezt?

Mar. Hogyne! Valamennyien hallották! Én azonban csak azért mondtam, hogy don Pablo hallja! S most tessék, Daniel úr, panaszkodni,

most legyen féltékeny, s most mondja, hogy rossz vagyok! Igenis, rossz, nagyon rossz voltam, s még vagyok is; de lassan-lassan megtanulok szeretni és jóvá lenni.

Dan. Mariana... angyal!... Nem is tudom, mi történt velem, Mariana... de még sohasem hallottam így beszélni!

Mar. Nem, Daniel, ne tréfáljon velem!... Angyal, nem, az még nem vagyok, de érzem itt benn, (a szivére mutat) hogy javulóban vagyok. Még néha-néha egy-egy pillanatra elfog a harag s a bizalmatlanság. Most is... néhány percze... mielőtt ön jött, úgy éreztem, hogy valami nagyon rossz támadt föl a szivemben... mintha valami égi angyal buknék le a sötét poklokra... De belépett ön s a lelkem elcsendesült, megnyugodott; teljesen megnyugodott. Úgy van, nem tagadhatom, ön jótékony hatást gyakorol a lelkemre! Ha ön a közelembe lép, a béke, a bizalom s a gyöngédség világa költözik belém.

Dan. Mondja, hogy a szerelem, a mélységes, végtelen, örök szerelem világa.

Mar. No jó, azt is mondom! Ha nevetséges is, mondom: a mélységes, változhatatlan... s még milyen?

Dan. Végtelen és örök szerelem.

Mar. Helyes, Daniel! A végtelen és örök szerelem!...

Dan. Istenem! Milyen boldogság! De sejtettem előre! Mikor kiléptem otthon a kapun, ra-

gyogó napfény köszöntött. Remek idő! Sietve haladtam. Íme egy kis leány elállja utamat s alamizsnát kér. «Menj odébb!» mondom neki. Ekkor eszembe jut: «Nem, nem, hiszen Mariana is alamizsnát adott egy szegény gyermeknek, a mikor először láttam!» «Jer ide, kis leány!» kiáltottam a kis koldúsleányra s odaadtam neki, a mi pénz csak volt az erszényemben! Mennyi hálálkodást, mennyi áldást kaptam! S ez áldás mind valóra vált most Marianám édes szavai által.

Mar. Szegény Daniel!

Dan. Oh, most nem vagyok szegény! Gazdag vagyok, végtelen gazdag . . . reményekben!

Mar. Lássa, engem senki sem szeretett ezen a világon egész lelkével, teljes szivével, csak az édes anyám. És én sem szerettem igazán senkit ezen a világon, csak az édes anyámat. De most, azt hiszem, hogy ön is teljes szívből, igazán szeret engem. S persze nekem is van szivem! . . . Egyedül voltam a nagy világban makacsságommal, furcsaságaimmal, kétségeimmel . . . szivem nem ismerte a mély érzelmeket. Megismertem önt, s a lelkemben iszonyú küzdelem támadt. Azt mondtam: «Olyan, mint a többi!» A lelkem azt felelte: «Nem, nem olyan.» Azt mondtam: «Önző és álszenteskedő!» A lelkem azt mondta: «Nem, őszinte és nyiltszívű!» «Nem szerelem az, a mi elfog, csak szeszély!» «Nem, nem szeszély; tiszta szerelem!» S így lassanként elhitettem magammal, s meggyőztem a lelkemet, hogy ön nem

olyan, mint a többiek, hogy ön nem csalja, nem áltatja szegény Marianát! (Szinte könyörgő hangon.) Nem csal meg, Daniel, úgy-e nem csalja meg szegény Marianát, mikor azt mondja, hogy szeret.

Dan. Én, megcsalni önt! . . . Kérje az életemet, Mariana!

Mar. Ez tőrvetés! Ha az életét kérem, s természetesen örökre, ez azt jelenti: keljünk egybe, legyünk férj és feleség!

Dan. Nos, igen!

Mar. Csak haladjunk kissé lassabban. Én még kissé bizalmatlan, vad és embergyülölő vagyok.

Dan. Hiszen olyan édesen beszél, Mariana! . . . Marianám! . . . Igen, mondja már, hogy az én Marianám! . . . Úgy-e, igen!

Mar. Jó, haladjunk ezen az úton, de engedje meg, hogy följussak a magaslatra!

Dan. Én már fönn vagyok s hívom önt, s ön nem sokára fönn lesz. Már csak nagyon kis útja van hátra.

Mar. De ez a nagyon kis út a legnehezebb!

Dan. Kezemet nyújtom hát, hogy fölsegítsem!

Mar. De ma csak nincs panasza ellenem? S nem is lesz szomorú! Úgy-e nem?

Dan. Oh, dehogy! Ma, életem legboldogabb napján!

Mar. Mindkettőnk életének legboldogabb napján! (Körülnéz, nem tér-e vissza a társaság.)

Dan. Ne féljen, nem jönnek. Benn vannak még az ócskaságok közt.

Mar. S ha jönnek is? . . . Mit bánom! Szabad vagyok! S megvan a szabadságom, hogy szemökbe mondjam: barátaim, elvesztettem szabadságomat! (Szerető kaczérsággal.)

Dan. S mikor fog erejéről . . . s irgalmasságáról ily tanúságot tenni?

Mar. Mikor? . . . Mit tudom? . . . Nem sokára! . . . A mikor épen eszembe jut. E perczben! Oda állhatok eléjök rögtön s így szólok: «Uraim és hölgyeim! Eljöttünk, hogy megünnepeljük a mexicói terem fölavatását. Szóval, ünnepelni jöttünk. Viszont meghívom önöket egy másik ünnepre. Értesítem önöket, hogy a jövő hónapban fölavatom új életem kezdetét. Ezennel meghívom önöket a lakodalmamra! . . .» Nos?

Dan. (félelem és remény közt). Oh, ne tréfáljon, Mariana! . . . Lehetetlen! . . .

Mar. Miért lehetetlen? . . . Mondhatja ugyan, hogy nem rendes dolog, de én rendellenesen, hirtelen, váratlanúl, excentrikusan lettem szerelmessé!

Dan. Miért rendellenesen?

Mar. Hát nem úgy? De komolyan szólva, legalább is gyorsan történnék, ha úgy tennék, a mint mondtam!

Dan. Oh, Mariana!

Mar. (gyöngéden). No, azért csak ne szomorodjék el! Lássa, ma csupa gyöngeség és részvét vagyok. S ha látom, hogy ön is ilyen, akkor megeshetik, hogy hirtelen, a mikor legkevésbbé várja,

egyszer csak elkezdem: «Uraim és hölgyeim! Eljöttünk, hogy megünnepeljük, és a többi. (Nevet). Milyen ostobaság!... Mit szólnának a többiek! (Folyton nevet.)

Dan. Mariana, milyen hatalma van önnek fölöttem. Egyetlen egy szavával az égbe emel! Egy más szavával az örvénybe zúdít le!... Hiszen már azt sem tudom, hol vagyok!

Mar. Daniel... Nem tudom, ma lesz-e vagy holnap... de vagy ön lesz társam az életen át, vagy egyedűl haladok mindvégig. Vagy Daniel, vagy senki!

Dan. Tehát az enyém!

Mar. Miért ne?

Dan. Akkor hát mondja is!

Mar. Szent Isten, milyen követelők a győzők!

Dan. Mariana!

Mar. Csitt!... Csend!

## ÖTÖDIK JELENET.

*Mariana, Daniel.* Élénken beszélgetve belépnek: *Clara, Trinidad, don Pablo, don Castulo, Luciano* és *don Joaquin.* Különböző csoportokat képeznek. Egymás után lépnek be, bizonyos időközökben.

Joaq. Nagyon érdekes... Nagyon érdekes!

Pablo. Nem értek hozzá, de azt látom, hogy igen drága dolgok vannak közte.

Cast. Bizony drágák. Úgy-e, Luciano?

Luc. Oh, van ebben a házban sok drágaság!

Cast. Hehehe!

Trin. Nekem az tetszett legjobban... a mit don Castulo mondott.

Clara (Marianához). Most már itt van Daniel is, menj, nézd meg. Valóban remek!

Trin. Mariana, neked nagyon fog tetszeni!

Joaq. Kisérd el, Daniel!

Dan. Készséggel!

Mar. (Danielhez). Akarja, hogy menjünk? Jó... Menjünk! De jőjjön ön is, don Castulo?

Cast. Hogyne jönnék!... Majd meglátja, Daniel, majd meglátja, hogy még ilyet nem látott, ha sokat látott is már!

Dan. Miről van szó?

Mar. (szives, szinte családias hangon). Egy rendkívűl érdekes műkincsről, Daniel.

Cast. Megmagyarázom, miről: egy arany karikáról, melyre három lánczocska van erősítve; mindegyik lánczocskán egy-egy szárnyas alak függ...

Dan. (nevetve). Igen, tudom már. Mindegyik alak a szájára emeli a kezét; nem tudni, csókot vagy hallgatást jeleznek-e?

Cast. Igen... ah... honnan tudja?

Dan. (diadalmasan). Hát azt képzeli talán, hogy nem ismerem? A mexicói karikákat? Az archæológiai világ e két unikumát?

Mar. Tehát ismerte?... Don Castulo, mit képzelt ön? Lássa, Daniel mindent tud!

Cast. Csakugyan két példány van belőle. (Búsan s megalázkodva.) De nekem csak egy van!

Dan. (nevet). Azt tudom!

Cast. S már látta is?

Dan. De hányszor!

Cast. Rajzolva, könyvekben! (Megvetőleg.)

Dan. Nem, az eredetit. Csakhogy nem az önét, hanem a másikat, az önének a párját!

Mar. (meglepetve). Hogyan?... Ön?... Látta?...

Cast. (kárörvendőleg). Helyes... De csak látta!...

Dan. De körűlbelűl a tulajdonomban is van... (Tréfásan, diadalmasan, vígan.) Látja, Mariana, milyen hiúk ezek a tudósok. Haragszanak, hogy másnak is van az, a mi nekik megvan!

Mar. Nem értem... Mondja... Folytassa... (Danielhez mondja e szavakat. Ez egész jelenet a művésznő művészetére van bízva, ezért mellőzvék benne az útasítások.)

Trin. Érdekes!

Luc. Minden olyan furcsa és érdekes kezd lenni ebben a házban, úgy-e, don Pablo?

Pablo. Úgy látom.

Mar. Furcsa! Nemde, don Joaquin?

Joaq. Lássuk csak!

Dan. Miért csodálkoznak? Ha ez a példány, a mely don Castulo tulajdonában van, nem hamisítvány...

Cast. Hamisítvány?

Mar. Hátha az?

Cast. De nem az! De nem ám! Írásom van róla. Hét tanú írta alá. A tehuantepeki consul

igazolványa. S a tehuantepeki consul csak valaki! Hohó, hamisítvány!... Mit szól ehhez Luciano?

Luc. Oda vagyok, don Castulo!

Cast. Hamisítvány!

Dan. Hiszen nem állítottam, csak föltettem. A karika bizonyosan valódi. És ha az: akkor a párja nálunk van otthon, mert az édes atyám vezette a tehuantepeki ásatásokat s az egyik mexicói karika az ő gyűjteményében van.

Mar. Daniel!... Daniel!... Nem!... Nem!... Nem igaz!

Joaq. (türtőzteti). Az Istenért!

Dan. De mit érdekli ez önt úgy, Mariana. Olyasmi, a min... a min én szinte csak mosolyogni tudok!...

Mar. Én is! (Irtóztató ideges kaczajjal.) Nem tudja, Daniel... De lehetetlen!... Lehetetlen!... Hahaha! (Don Joaquinhoz símúl félelmes borzongással.) Iszonyú volna, don Joaquin.

Cast. Az, a ki nekem a tehuantepeki sírok ezt a kincsét adta, az amerikai volt.

Dan. Igen... az édes atyám!

Cast. Nem, nem señor de Montoya volt!

Mar. (erőszakosan). Daniel, ne legyen erőszakos! Nem Montoya volt. (Gyöngéden, szeretettel hozzá megy.) Daniel!... Úgy-e nem?... Úgy-e nem igaz! Nem az atyja volt! Úgy-e nem?

Dan. De hát miért?...

Cast. Mert azt az amerikait don Félix Alvaradónak hívták.

Dan. Igen, épen ezért! Az édes atyám politikai kalandjaiban . . . titkos küldetéseiben . . . mikor Európában járt . . . rendesen ezt a nevet viselte.

Mar. Nevet változtatott?

Dan. Igen, mert voltak különböző politikai ügyei . . . holmi összeesküvések . . . s a többi . . . Amerikában don Enrique Montoya volt . . . Spanyolországban pedig don Félix Alvarado.

Mar. Oh, tehát oda minden reménység?

Dan. Reménység? . . . Miért? . . .

Mar. (hirtelen átmenettel.) Hogy don Castulo megkapja a karika párját . . . Az ön atyja bizonyára nem mond le a drága kincsről.

Dan. Sőt ellenkezőleg. (Marianához.) Mivel ön ennyire érdeklődik a műkincsek iránt, s hogy kedvében járjon don Castulónak, s hogy együtt legyen a karikapár . . . don Castulo, számíthat az atyám példányára is . . . Meg vannak velem elégedve?

Cast. Montoya! Oh, Montoya! Ön nagylelkű férfiu. (Megöleli. Daniel kaczag.) Meghívom önöket a két amerikai karika egyesülésének ünnepére. Nagy ünnepélyt rendezünk. A sir mélyén a szerelem egyesítette őket. Montoya elszakította őket egymástól. Én leszek az, a ki újra egyesítem őket.

Mar. Mily költői, don Castulo. A költészet ragadós! S azt gondolom . . . Megmondjam?

Joaq. Mariana, mit tészsz! (Súgva.)

Mar. (súgva). Gátat emelek magam és ez ember közt!

Joaq. (súgva). Miért?

Mar. (súgva). Mert szeretem! Olyan aljas és becstelen vagyok, hogy még mindig szeretem! (Fönnen.) Megmondom! E szép napon még egy egyesülést ünnepelünk... Még egy pár... Ugy-e, Daniel?

Trin. Még egy pár?

Clara. Melyik?

Mar. Még titok! (Halkan váltja a következő beszédet don Pabloval.) Don Pablo, elfogadom a kezét!

Pablo. Nőmmé lesz?

Mar. Igen!

Pablo. A világ legboldogabb emberévé tesz. (Megcsókolja a kezét.)

Clara. És mi?

Luc. Nem, nem! Itt nincsenek titkok!

Dan. Újabb kegyetlenkedés!... Mariana... mindenre kérem, a kit csak szeret ezen a világon... könyörgök!

Mar. A kit legjobban szeretek: az édes anyám!

Dan. Hát az édes anyja emlékére kérem!... (Szünet. E szünet is a művésznőre bizatik).

Mar. Legyen: az ő emlékére!... Tudatom önökkel, barátaim, hogy don Pablo de Arteaga felesége leszek.

Dan. Ah!... Mit mond?... Mariana!... Az ő felesége!

Mar. Igen! Don Pablo de Arteaga felesége!

Dan. Nem igaz, Mariana!... Hazugság!... Becstelenség!

Pablo. Señor de Montoya, e sértést letörlöm Marianáról, magamévá teszem és megboszulom!

Dan. Señor de Arteaga! Önben meg fogom fenyíteni mindkettőjöket. Ez asszony árulását, s az ön gyalázatosságát! Atyám nevére esküszöm!

Mar. Melyikre? Montoya vagy Alvarado?

Dan. Montoya!

Pablo. Elég!

Mar. Oh, jaj, Daniel, Danielem!

Dan. Ah, nyomorultak! nem lesz bennem irgalom!

Joaq. Oh Isten, Isten!

Clara. Daniel!

Cast. Térjen magához!

Luc. Eszméljen!

Trin. Iszonyú!

Mar. Anyám, atyám! Meg kellett tennem... te érted... te érted!

Dan. (nézi a csoportot). Ah... ez az asszony! Ez az asszony!... Belelátok a lelkébe!... Játszott a szivemmel! Kinozta a lelkemet! Megbontotta az agyamat! Nyomorúlt! (Elébe lép.) Nyomorúlt asszony! (Don Pablohoz lép.) Nyomorúlt!... (Megtörve.) Én is nyomorúlt vagyok!... El, el! Vagy nem felelek magamért!... Mariana, Mariana! Eszedbe jutok még!... Eszedbe jutok még! (Utálattal.) Ah, ez az ember!... Ez az asszony!... Eszetekbe jut még Daniel de Montoya!

# UTÓJÁTÉK.

## SZEMÉLYEK:

*Mariana.*
*Daniel.*
*Don Pablo.*
*Don Joaquin.*
*Don Castulo.*
*Luciano.*
*Felipe*, galicziai* szolga.
*Claudia*, galicziai szolgáló.

* Galiczia Spanyolország egy vidéke, melyen sajátos tájszólással beszélnek.

Pablo. Señor de Montoya, a sértést letörlöm Marianáról, magaméva teszem és megboszulom!

Dan. Señor de Arteaga! Önben meg fogom fenyiteni mindkettöjöket. Ez asszony árulását, s az ön gyalázatosságát! Atyám nevére esküszöm!

Mar. Melyikre? Montoya vagy Alvarado?

Dan. Montoya!

Pablo. Elég!

Mar. Oh, jaj, Dániel, Danielem!

Dan. Ah, nyomorultak! nem lesz bennem irgalom!

Joan. Oh Isten, Isten!

Clara. Daniel!

Dan. Térjen magához!

Leo. Fegyelmezze magát!

Tan. Irgalom!

Mar. Anyám, atyám! Meg kellett tennem . . . te érted . . . te érted.

Dan. (Nézi a csoportot.) Ah . . . ez az asszony! Ez az asszony! . . . Belelátok a lelkébe! . . . Játszott a szivemmel! Kinozta a lelkemet! Megbontotta az agyamat! Nyomorult! (Elébe lép.) Nyomorult asszony! (Don Pablohoz lép.) Nyomorult! . . . (Magához.) En is nyomorult vagyok! . . . El, el! Vagy nem felelek magamért! . . . Mariana, Mariana! Eszedbe jutok még! . . . Eszedbe jutok még! (Ütéssel.) Ah, ez az ember! . . . Ez az asszony! . . . Eszetekbe jut még Daniel de Montoya!

* Galicia Spanyolországnak egy vidéke, melyen sajátos tájszólással beszélnek.

*Szín:* Terem Mariana la granjai nyaralójában. A fenékszínen nagy ajtó, mely egy terrászra nyílik. Jobbról-balról az ajtóból nagy ablakok, melyeken túl a terrász látszik. Távolabb virágok és fák. Jobbról-balról az oldalfalakon kis ajtók, melyek egy-egy szobába nyílnak. A második szinfalon jobbról is, balról is egy-egy nagyobb ajtó; mintha a jobboldali egy előterembe vezetne s azon át Mariana lakosztályába, a balfelőli pedig don Pablo lakosztályába. Elegáns, gazdag berendezés. Éj van. Az asztalokon gyertyatartók. Az ég tiszta. A hold időnkint beragyogja a terrászt; majd elvonul a terrászról a fény, mintha a hold felhő mögé bújt volna.

## ELSŐ JELENET.*

*Claudia* és *Felipe* rendezik a termet, virágokat helyeznek el, rakosgatnak.

Felipe. No, rendben van már minden?

Claudia. Minden!

Felipe. Mert a jegyesek egyszeriben itt lesznek s az ilyen népség rendet kíván. No nem?

* E jelenet a szerző jelzései szerint meg van rövidítve.

Claudia. Hát csak jőjjenek. De már nem jegyesek, hanem házasok!

Felipe. Már én csak azt mondom, hogy jegyesek!

Claudia. Nyolcz órakor megesküdtek Madridban; felültek a különvonatra, a melyet én rendeltem doña Mariana parancsára; féltizenkettőre vagy éjfélre itt lesznek. Tehát már három óra óta férj és feleség!

Felipe. Tehát három órával tovább jegyesek, No nem? (Ezt a no nem?-et, melyet a szinész akárhányszor ismételhet, valami eredeti jellemzetes humoros kiejtéssel kell a szinésznek mondania.)

Claudia. Ugyan ne légy olyan csökönyös!

Felipe. Nem csökönyös vagyok, hanem philosophus. No nem?

Claudia. Az igaz, mert nehezen forog a kereked. No nem? (A fejére mutat. S utánozza.)

Felipe. Bevitted a virágokat a señora szobájába?

Claudia. Be. Egész kert van már odabenn. A señor szobájába is vittem. Ott is valóságos kert van!

Felipe. Virágokat? A señor szobájába? Hol az eszed? Oh te . . . te . . .

Claudia. Miért?

Felipe. Virágokat egy katona szobájába, a ki, a mint beszélik, Szent Jakabnál is katonásabb. Az Isten tudja, hány sebe van és mekkorák! S hány embert megölt már!

Claudia. Megölt, megölt... Sokan ölnek, de nem hal meg senki... A lakodalma előtt is verekedett... párbajban... úgy-e? És megszurkálták! Don Daniel megszurkálta egy kicsit! Micsoda egy legény ez a don Daniel! Ez oszt' igazán szúr és öl. A szemeivel is szinte kiszúrja az emberből a lelket. Ismerem én! Megszurkálta bizony don Pablót.

Felipe. Igen?

Claudia. Úgy beszélték Madridban.

Felipe. Már csak ilyen az élet! A ki kardhegy elé áll, az megszúrja magát, vagy megszúrják... ha Isten másként nem akarja... No nem?... És miért volt a párbaj?

Claudia. Nem tudom. Összeszólalkoztak és mivel don Pablo és don Daniel... mindakettő kegyetlen legény, hát... De don Daniel kegyetlenebb.

Felipe. Bizonyára a señoráért verekedtek.

Claudia. Lehet! Mert a señora nagyon szép. De nagyon! És mire egyébre valók a férfiak, ha nem arra, hogy verekedjenek a szép asszonyokért?

Felipe. És gazdag is. De milyen gazdag! Hát verekedjenek is érte a legények, no nem?

Claudia. Bizony don Daniel szebb szál legény mint akárki; gazdagabb is; jobban is tud szeretni, bátrabb is, mint bárki más. Nincs miért irígykednie bárkire... No mért nevetsz, te kópé!

Felipe. Mert mindezt én jobban tudom, mint

te. Tudom, hogy verekedtek, tudom kiért, tudom, miért s tudom, mi lett a verekedés vége!

Claudia. Hát miért nem mondtad el mindjárt? Mit faggattál?

Felipe. Meg akartam látni: talán te többet tudsz. Hanem most is csak én tudok többet!

Claudia. No meséld el!

Felipe (titokzatosan). Párbajoztak ... de don Daniel nem szúrta meg, nem, nem!

Claudia. De bizony megszúrta!

Felipe. De bizony nem! Hanem mivel don Daniel fiatalabb, tüzesebb, jobban tud haragudni s így csak csapkodott és háromszor lefegyverezte az urunkat, no nem?

Claudia. No látod: úgy-e mondtam! Nem ismered te don Danielt, nem bizony!

Felipe. Persze hogy nem, hiszen nem is láttam soha!

Claudia. Folytasd hát!

Felipe. No hát don Pablo is nekiharagudott. Hanem látta, hogy don Daniel fiatalabb és erősebb, mint ő.

Claudia. De erősebb ám! Nos!...

Felipe. Hát aztán pisztolyra mentek és mivel don Pablo jobban ért a pisztolyhoz, mint don Daniel, belelőtt a don Daniel mellébe!

Claudia. S don Daniel meghalt? Oh szegény, szegény!

Felipe. No nem halt meg épen. De nagyon beteg lett, nagyon s még most fekszik bele!

Claudia. De már túl van a halálos veszedelmen?

Felipe. Túl bizony!

Claudia. És don Pablo?... Don Pablo? Nem lett baja?

Felipe. Nem. Don Daniel eltalálta ugyan hanem a golyó csak egy bordacsontját érte: onnan visszapattant. Vén csont kemény csont, no nem?

Claudia. Hát már vén ember.

Felipe. Nem épen vén!... Egyenesen jár, erős, testes... nem régecskén volt az, mikor még nem volt fehér szál a hajában.

Claudia. Hány esztendős?

Felipe. Nem tudom én,... no nem?... Hanem vagy ötven lehet!

Claudia. Szentséges szűz Mária! És a señora nem don Danielhez ment feleségül, hanem ehhez a puskarágóhoz. No furcsa gusztusuk van az úri dámáknak... Bizony kihozom a virágokat don Pablo szobájából. Van neki virága, gyönyörű virágszála! Hanem viszek inkább a szobájába meleg lemonádét, forró levest, jerezi bort és egy... melegítőt a lábai számára.

Felipe. Melegítőt hoz magával. Vitt magával az útra, no nem?

Claudia. Szeretném már látni. Mondd, parókát visel?

Felipe. Nem tudom, visel-e, ámbátor megkérdezhettem volna a komornyikától, a ki reggel jött Madridból. Az mondta el mindazt is, a mit

most elmondtam . . . Különben megismered don Pablót nemsokára. A kocsik régen kimentek az állomáshoz. Nemsokára itt kell lenniök.

Claudia. Vajon sokan jönnek-e?

Felipe. Jönnek, de nem sokan!

Claudia. S mind itt alusznak. Ujjuj! Hogy nekem nem mondták meg ezt előre!

Felipe. Nono, csak ne ijedezzél! Csak a jegyesek fognak itt aludni; a többieket don Joaquin magával viszi villájába.

Claudia. Értem már, értem! Itt a közelbe építtette don Joaquin a villáját, hogy mindig doña Mariana mellett lehessen!

Felipe. No persze! . . . Csitt, nem kocsizörgés?

Claudia. De bizony! (Balfelé Mariana lakosztályának ajtajához megy.)

Felipe. Hová megy?

Claudia. Megnézem a señora szobájának ablakából, jönnek-e?

Felipe. Oda nem lehet bemenni!

Claudia. Mit? Én a señora szobájába?

Felipe. Te, te!

Claudia. Már miért ne? No lám!

Felipe. Mert elveszett a kulcsa.

Claudia. Elveszett?

Felipe. Nos, elvitték!

Claudia. Ki?

Felipe. Az ördög!

Claudia. Ej! ne mókázz!

Felipe. Nos, hát úgy estefelé itt volt valaki,

egy fiatal ember, csinos, úrimódon öltözött fiatal úr. Azt mondta, hogy újságíró. Tudod ezek azok az emberek, a kik sokat látnak, sokat hallanak, no de sokat is beszélnek a tollukkal. No nem? Azt mondta, hogy olyan fényes volt az esküvő, hogy kijött a palotát is —

CLAUDIA. Megnézni!

FELIPE. Igen! megnézni! S meg is nézte ugyancsak alaposan. Majd le is írja az újságba az egészet. Minket is beleír! Hallod? Claudia, minket is beleír! De —

CLAUDIA. Nos!

FELIPE. Mikor a señora szobájából kilépett, szórakozottságból — persze csak szórakozottságból — kihúzta a kulcsot és magával vitte. Kérni nem mertem, mert akkor talán minket kihagy az ujságból. No nem?

CLAUDIA. De hátha a señora be akar menni.

FELIPE. Majd akkor bemászom az ablakon, ... nyitva van mindakét ablak ... és belülről. (A hátterben ajtó nyílik.)

CLAUDIA. Jönnek! Csitt!

## MÁSODIK JELENET.

*Claudia, Felipe, don Castulo, Luciano.*

SZOLGA. Méltóztassanak, uraim. (Visszavonul.)

FELIPE. Méltóztassanak, uraim!

CLAUDIA (székekre mutat). Tessék!

Luciano. Pompás kis nyaraló!

Cast. Mondják! De minden új! Minden a modern iparművészet terméke! Minden! Modern!.. Eh!

Felipe. Bocsánat, uraim! Ha szabad kérdenem . . . a többi uraságok nem jönnek?

Luc. Öt percz múlva itt lesznek.

Felipe. Ha uraságtok nem parancsolnak valamit, engedelmökkel lemegyünk fogadni a társaságot!

Luc. Elmehetnek!

## HARMADIK JELENET.

*Don Castulo, Luciano.*

Cast. (mindent jól megnézve). Semmi . . . Kérem, ez semmi. A mint előre meg is mondtam. Csupa fény, csupa ragyogás: valóságos királyi palota; de nincs itt egyetlen tárgy sem, a mely megérdemelné a figyelmünket. (Lenézőleg.) Minden modern, tisztára modern. Nincs itt semmi, a mire az idő rányomta volna egyéni bélyegét. Nincs itt semmi, a mi csak hetven, vagy csak ötven esztendős volna is!

Luc. Dehogy nincs! Itt van most ön!

Cast. Kérem, ne beszéljen személyekről. Az egyetlen személyek, a kik szóra érdemesek: a múmiák!

Luc. (A fenékszín felé menve.) Mégse jönnek.

Cast. Nem. De majd jönnek!

Luc. A másik kocsi egyik lovának a patkója leszakadt, ezért késlekednek.

Cast. (kezét nyújtva s mosolyogva). Ah . . . már értem önt!

Luc. Engem?

Cast. Igen . . . igen . . . Tudom már, miért oly türelmetlen . . . A patkók, hehehe! . . . Luciano barátom! Az egyiptomiaktól mind máig . . . teljes gyűjtemény. Minden nép és kor patkói!

Luc. Szent Isten: patkók is!

Cast. Bizony . . . Patkók! Műnyelven szólva vasczipője azon nemes állatfajnak, melyet mi lónak hívunk, a latinok equusnak, a görögök pedig ἵππος-nak neveztek . . . Lássa, az én patkógyűjteményem sem egyéb, mint az emberiség civilisátiónak krónikája. Örök hiba, hogy a tudomány eddigelé . . .

Luc. (hogy másra terelje át a beszélgetést). Mert épen hibáról van szó . . . nem gondolja, don Castulo, hogy az új házasok is hibát követtek el, hogy oldhatatlan kötelékkel egymáshoz fűzték magokat az egész életre?

Cast. Nem tudom! Ilyesmivel nem igen szoktam foglalkozni.

Luc. De azt észrevette Marianán, hogy milyen sápadt, halavány! Szinte féltem, olyan fehér volt az arcza! S ideges izgatottság mutatkozott rajta minden pillanatban! S ajkain az az erőszakolt mosoly!

Cast. Nem vettem észre semmit. A gondolataim a templomban is a multba szárnyaltak.

Luc. S a szertartás befejeztével . . . hirtelen elájult . . . Csak lassan tért magához . . . Síri csend volt a templomban . . . Némán, szótlanul haladt a násznép . . .

Cast. Az ilyesmi csak a násznap izgalma . . . Lássa, én is ilyen izgatott voltam, mikor Claritával megesküdtem.

Luc. Azt elhiszem!

Cast. Bizony . . . Olyan izgatott voltam, hogy véletlenül leütöttem egy állványról egy etruszk korsót . . . Borzasztó veszteség, bizony borzasztó, Luciano barátom!

Luc. Úgy hiszem, már itt is vannak!

Cast. Igen, itt vannak. Természetes. Ha valahová elindul az ember, meg is érkezik. Előbb vagy utóbb: de megérkezik.

## NEGYEDIK JELENET.

*Voltak, Don Pablo, Don Joaquin, Mariana.*
(Mariana halványan lép be Joaquin karján s hogy előbbre jő, egy karosszékbe hanyatlik.)

Joaq. Úgy! Pihend ki magad! Nem jól vagy.

Pablo. Hogy érzed magad?

Mar. Jól, nagyon jól. Nincs semmi bajom.

Joaq. Nagyon halavány vagy.

Pablo. Nagyon halavány.

Mar. Olyan sokan voltak ... A sok tisztelgés, a sok üdvözlet, a sok bók, a sok túlhajtott udvariasság ... s minderre válaszolni! Elvégre is kifogy az ember a mosolyból, a kedveskedő válaszból, a nevetségesen közönséges válaszokból ... s az idegek ellankadnak, nem bírják tovább. Csak ennyi! Nem több! (Erőszakoltan mosolyog.)

Pablo. De már jobban vagy?

Mar. Persze! Mondom, hogy semmi bajom!

Joaq. Madridtól idáig is fáradságos volt az út. Két-háromszor azt hittem, hogy elveszted az eszméleted.

Luc. Én is észrevettem.

Cast. Én nem.

Mar. Iszonyú gyorsan robogott a vonat, egészen elkábított ez a sebesség ... nem tudom, mit éreztem ... lezártam szemeimet, hadd vigyen, vigyen ... messzire! Lezárni szemünket, s repülni! (Kénytetve nevet.) Nos, nem épen ilyen az élet! (Pablóhoz.) Ne félj! ne aggódjál. Nincs már semmi baj. Mindig oly jól érzem magam itt, a házamban ... A házunkban ... hol nincsenek kíváncsi... tolakodó barátok! Nem önt értem, Pablo! (Joaquinhoz.) Önt sem, atyám!

Cast. Kérem! a discrétió nem ellensége a barátságnak.

Luc. Az archæologiának sem!

Cast. Az archæologia, kérem, a discrétió maga! Mindent csendes, titokzatos módon ad elő.

Mar. Épen ezért tetszik nekem. Mert csendes! Milyen ékesen szóló csend! Úgy-e bár, Pablo!

Pablo. Valóban! Ez az én egyetlen ékesszólásom!

Cast. Hát vonuljunk vissza!

Luc. Joaquin kastélyába!

Mar. Még nem! Dehogy! Nézzék meg még a mi házunkat is. A nép a környéken kastélynak mondja, pedig dehogy az! Ámde az emeletről, a szalon ablakaiból ilyen holdvilágos estéken, mint a mai, gyönyörű a kilátás. Nézzék csak meg! A magokféle költői lelkű emberek rajongnak az ilyen látványokért, majd meglátják!

Luc. Nem akarunk alkalmatlankodni.

Mar. Dehogy! dehogy! Csak tiz percz! Addig sem tart. Pablo! kérlek! kísérd az urakat! Te vagy a ház ura, téged illet, hogy a vendégek körül légy! Addig én kipihenem magam. (Mindezt kissé gúnyosan mondja, melyen azonban átcsillan a mély fájdalom.)

Pablo. Nos, megyünk, uraim?

Cast. A hogy parancsolja!

Mar. (Joaquinhoz). Ön már ismeri a házat, maradjon!

Joaq. A hogy akarod.

Pablo. Majd elől megyek, hogy mutassam az utat.

Luc. (körülpillant menet közben). Pompás terem!

Cast. Nem rossz! nem rossz! Hát még milyen lesz ötezer esztendő mulva. Hah! (Elmennek.)

## ÖTÖDIK JELENET.

*Mariana, Don Joaquin.*

Joaq. Mi bajod van? Mariana.

Mar. Úgy érzem, mintha ólommá válnék az egész világ, s ez iszonyú teher mind rám nehezedik. Nem bírom tovább, Joaquin. Atyám! nem birom tovább!

Joaq. Úgy-e? úgy-e? A te híres vasjellemed! A te híres vasakaratod! Ugy-e? megbántad, mikor már késő. (Közeledik hozzá s halkan beszél.)

Mar. Megbántam? Nem! Jól tettem, a mit tettem! Nem tehettem mást, ha nem akartam a világ leggyalázatosabb teremtménye lenni! Nem volt őrültség! Nem volt balgaság! Derék tett volt és igazságos büntetés!

Joaq. Oh! elvakult, nyakas asszony!

Mar. Nem, don Joaquin, nem volt elvakultság, nem volt nyakasság! Gátat akartam emelni magam s Daniel között. Férfit akartam magam mellé, a ki vasököllel tart vissza az őrült lépéstől, engesztelhetetlen férfit, a ki, ha Danielhez közeledem . . . mert ismerem magam, ha ő nem jő hozzám, én megyek hozzá. S ha ez megesnék, Pablo megöl engem is, megöli őt is. S így talán lesz erőm ellenállni az őrületnek, hogy Danielt megóvjam . . .

Joaq. Hiába! nem győzsz meg engem! De elvégre is, most már megtörtént a dolog.

Mar. Nem győzöm meg? Hát ön nem találta ki mindazt, a mit én aznap gondoltam, a mit én aznap szenvedtem. Tudtam, hogy csak egy embert szerettem és szeretek e világon, s ez Alvarado fia! Én szeretem a fiát annak a nyomorúltnak, a ki anyámat meggyalázta, megrabolta, megölte! Én szeretem! Hát hol akkor a lelkiismeretem! Micsoda asszony vagyok akkor! Micsoda gyalázatos, istentelen lélek lakozik bennem!

Joaq. Ez mind csak bomlott agyad szüleménye! Mikor megszeretted Danielt, még nem tudtad ezt felőle.

Mar. De mikor megtudtam, még mindig szerettem! Most is érte dobog a szívem!

Joaq. Csitt! Csitt! Ne szólj így! Elég! elég!

Mar. Nos, hát nem borzasztó, nem iszonyú mindez? Ezért az átkozott fajzatért kárhozom el! Az apja nyomorulttá tette anyámat! Daniel engem! Mily gyalázat! . . . Mily gyalázat! . . . Istenem! . . . Istenem!

Joaq. Lányom! Ez Isten akarata! Megbüntetem az atyák vétkét a fiakon.

Mar. De hisz ő ártatlan! Mért kell bünhődnie atyja vétkeiért?

Joaq. Tőlem kérded? Most kérded! Gondoltad volna meg előbb s lettél volna Daniel neje.

Mar. Soha! Ön sokkal tisztábban, nemesebben gondolkodik, semhogy a szavai őszinték volnának. Én az ő neje! Én örökre Alvarado fiához fűzve! S talán nászunk napján fogadtuk volna

Alvarado áldását és csókjait! Annak az embernek a csókját! Hogy azok az ajkak, melyek anyámat a kárhozatba vitték, gúnynyal s öntelt megelégedéssel csókolják az én ajkaimat is! S ha Daniel szerelméről suttog nekem, mindig, mindig az forogjon az eszemben, hogy így! így szólt az apja is, hogy kínpadra vonja szegény áldozatát! Ép ily lágyan, ép ily hévvel, ép ily szenvedélylyel suttogott az az ember is! Így! Így csábította el az én édes, jó anyámat! Daniel vére az ő vére, a mosolya az ő mosolya, a szemefénye az ő szemének ragyogása, Daniel édes szavai, az ő szerelmi vallomása!... Minden olyan, minő az övé volt! S én, az anyám leánya nyomorultúl gyönyörködjem mindebben! Nem! nem! nem! Inkább veszítsem el örök üdvömet! S míg mindezt átgondoltam agyamban, még mindig szerettem! S mert szeretem Alvarado fiát, azért lettem don Pablo neje! Nyomorult vagyok? Tanítson Pablo becsületre! Örült vagyok? Kényszerítsen, hogy ép eszem visszatérjen! Gőgös vagyok testestől-lelkestől? Alázzon meg irgalom nélkül...

Joaq. Nos, a mit kerestél, megtaláltad! Mikor Pablo először talált okot, hogy kétkedjék első neje, —

Mar. Mit tett?

Joaq. Hidegen, szenvedély nélkül, kiméletlenül, kitörés nélkül, kérdőre vonás nélkül, fenyegetés nélkül...

Mar. Mit tett?

Joaq. Sokan azt mondják, megölte. Egy csapással! Egy ütéssel!

Mar. Jaj .... És már elfeledte azt az asszonyt?

Joaq. Nem hinném!

Mar. Istenem, iszonyú!

Joaq. Hallgass! Már jőnek! (Az ajtó felé megy.)

Mar. (Önmagához.) Alakoskodjunk!

## VI. JELENET.

*Voltak, Pablo, Castulo, Luciano.*

Luc. Csodálatos! Mariana! Valóságos tündérpalota!

Mar. Igazán?

Cast. Nos, igen ... igen ... csinos dolgok ...

Pablo (Marianához). Nos, hogy érzed magad?

Mar. Még nem multak el az út fáradalmai! Azt hiszem, heves főfájás jár majd a nyomukban.

Joaq. Pihenned kell lányom!

Luc. Engedelmökkel most már igazán távozunk. A kocsi odalenn vár ránk, Joaquin nyaralójába hajtatunk.

Cast. (Bucsúzva.) Mariana! Őszinte barátja vagyok! S barátaim s barátnőim boldogsága, bár nem őrizhetem meg régiség gyanánt muzeumomban, mégis kedves, igen kedves nekem.

Mar. Köszönöm, Castulo. Mindig emlékezni fogok az ön nagyszerű muzeumára, hígye el.

Cast. Köszönöm, Mariana, köszönöm. Isten

önnel don Pablo! Őszinte barátja vagyok. Barátaim s barátnőim boldogsága, bár nem őrizhetem meg régiség —

(Luciano közéjök lép s nevetve elválasztja őket. Pablo és Castulo egymásnak bókolva a terrasz-ajtó felé mennek.)

Luc. Isten önnel Mariana!

Mar. Adieu! Luciano.

Joaq. Isten veled... Isten veled leányom.

(Luciano a terraszon Pablóhoz és Castulóhoz csatlakozik.)

Mar. Atyám. (Átkarolja Joaquint.)

Joaq. Légy erős!

Mar. Erőm van, nagyon is sok! Csak a boldogság! az! az!

Joaq. Isten veled!

Mar. Isten önnel! (Joaquin a többiekhez megy a terraszra.) Szobámba megyek! (Megy. Majd megáll.) Nem! Ő utánam jönne! (Mintha mást gondolt volna.) Minek is? (Kis vártatva.) Bemegyek s magamra zárom az ajtót!... Nem! Maradok! (Egy székre dől.) Már mennek!... Elmentek... Pablo jön... Ám jöjjön!

## HETEDIK JELENET.

*Mariana* és *Pablo.*

Pablo. Jobban vagy?

Mar. Nem! Mintha izzó vasgyűrű körítné a homlokomat. Ugy éget! úgy szorít! Úgy-e bár jó mulatság?

Pablo. (Érzékenyen.) Szegény Mariana!

Mar. Elmentek?

Pablo (Marianához közeledve). El.

Mar. (Hogy épen mondjon valamit.) Úgy? Hát elmentek!

Pablo. S mi egyedül maradtunk. (Mellé ül.)

Mar. Kérlek, nem zárnád be az ajtót! (A terraszra nyíló ajtóra mutat.)

Pablo. (Bezárva az ajtót.) Az éji lég kellemetlen neked. Az bánt . . . az nyugtalanít.

Mar. Ha így vagyok . . . minden bánt, minden nyugtalanít.

Pablo. Én is?

Mar. Minő kérdés?

Pablo. Nem akarod, hogy beszélgessünk?

Mar. Oh igen. Csak beszélj! De megbocsáss, ha válaszaim rövidek lesznek. Minden szóra, melyet kimondok, mintha kalapácsütést éreznék agyamban.

Pablo. Azt mondád, «válaszaid». Úgy hát felteszed, hogy kérdezgetni foglak.

Mar. Csak úgy mondtam! De már láthatod, hogy ilyen állapotban szólani sem szeretek, nemhogy társalogni.

Pablo. Majd én sem szólok.

Mar. Ahogy tetszik; csak a csend enyhíti fájdalmaimat..

Pablo. A csend és a magány! Nemde? A csend és a magány!

Mar. Jó barátok! De ezt már nem mondtam.

Pablo. (Megfogja Mariana kezét.) Szegény Mariana! A kezed hideg!

Mar. Nem megmondtam? Nem jól vagyok!... Hagyd... hagyd... bocsáss meg. (Elvonja kezét.) Talán fölmelegítem. (Dörzsöli a kezeit s még jobban összehuzódik a széken, hogy távolodjék Pablótól.)

Pablo. Álmos vagy? (Látván, hogy Mariana hátraveti fejét s lehunyja szemeit.)

Mar. Egy kissé! Lásd, nekem úgy tetszik, hogy egy kis alvás és elmúlik mindez.

Pablo. Nos, aludjál egy kissé, majd nézlek innen.

Mar. Nem! egy «kissé» nem elég. Hosszan aludni, hosszan.., nagyon hosszan. Nagy fájdalmakat hosszú álom gyógyít meg.

Pablo. Szegény Mariana! Gyöngék vagytok ti asszonyok.

Mar. Igaz! S én inkább, mint bárki más.

Pablo. Ezért van szükség férjre, egy lényre, a ki testestül-lelkestül forrón szeret s mégis erős kézzel igazgasson. Mert fájdalmatok s szenvedéseitek gyakran merő képzelgés! Beteg vagyok! beteg vagyok! nyögdécselitek édes, panaszos hangon, mint te is most. S ha egy kedves dédelgető, de mégis erélyes hang rátok rivall: nem vagy beteg! nem vagy beteg! nem akarom, hogy beteg légy! — oh csodák csodája! — újra épek, frissek vagytok! Nemde?

Mar. (Hidegen.) Nem! Nem így van! Ma igazán rosszul érzem magam. S ha minden szeretetedet s minden erélyedet öntöd is szavaidba s azt mondod: ne légy beteg! nem akarom, hogy beteg

légy! — én mégis beteg maradok. (Gúnyos mosolylyal.) Parancsodnak így hát nem engedelmeskedhetem!

Pablo. Nem parancsolok én Mariana, könyörgök.

Mar. Tudom. És köszönöm! Kora volna még parancsolni. De hát nem látod-e? Beszélgettem kissé s fájdalmaim még jobban gyötörnek, tűrhetetlenül. (Homlokát szorongatta.)

Pablo. (Alig türtőztethetve magát.) Látom!

Mar. (Méltósággal s emelt fővel.) Nos!

Pablo. Nem zaklatlak. Meglátjuk, vajon a csend, a nyugalom, az álom elzavarja-e a szenvedéseket.

Mar. Köszönöm.

Pablo. Szobádba kísérjelek?

Mar. Nem! nem! itt maradok. Itt oly jó! Az első álom . . . itt . . . ringasson el.

Pablo. (Pillanatig szemlélve Marianát.) Isten veled, Mariana! Aludjál! pihenj . . . Nem vagyok én zsarnok! Egyedül kívánsz lenni, én távozom.

Mar. Köszönöm Pablo. Isten veled!

Pablo. Nem nyújtasz kezet?

Mar. Miért ne?

Pablo. Hadd öleljelek meg!

Mar. Pablo! . . . Én . . . (Visszahúzza a kezét.)

Pablo. Holnap! (Visszavonul a szobájáig.)

Mar. (Utána sem néz.) Holnap!

Pablo. (Szobája ajtaja előtt.) Vas a jelleme! Annál jobb!

Mar. Végre, azt hiszem, elment. Egyedül hágy.

Majd holnap meglássuk! Azt hiszi, alszom. (Pablo szemléli az ajtóból, Mariana odafordul, hogy elment-e már, de látván, hogy még ott, hirtelen visszafordul.)

Pablo. (Erős, határozott hangon.) Bocsáss meg! Még egy szót!

Mar. (Boszankodva.) Még egyet!

Pablo. Röviden szólok. Azt tudom, hogy szerelem nélkül jöttél hozzám feleségül, de hogy miért lettél nőm, nem tudom. Most sem szeretsz? Mit sem tesz! A szerelem szerelmet ébreszt. S én szeretlek! Csak azt óhajtottam, hogy enyém légy s ime az enyém vagy. Bízom, hogy majd megjő a többi is. Ilyen vagyok én: ha akarok valamit, keresztül is viszem. Az élet! mi az élet! Eszköz! csak eszköz az akarat megvalósítására. S én megvalósítottam akaratomat. Mikor először láttalak, így gondolkoztam: ez az asszony enyém lesz, vagy senkié. Mindig hidegnek láttál! Tetted volna csak kezed a szívemre, érezted volna, mily tűz lobog benne. De elég mára! Te úgy kívánod, nos én hideg leszek. Mára elég! Aludjál! pihenj! Holnap majd válaszolsz!

Mar. Válaszolni? Mire?

Pablo. Arra, hogy miért lettél nőmmé. Reggelig várok.

Mar. Felelhetek ma is.

Pablo. Nos, úgy hát felelj!

Mar. Azt mondád előbb: gyöngék vagyunk mi asszonyok. Nos, én akartam, hogy legyen mel-

lettem erős lény, a ki kényszeritsen megmaradnom az egyedüli lehetséges úton . . .

Pablo. A becsület útján!?

Mar. Természetesen.

Pablo. S megmaradsz rajta! Remélem, az én támogatásom nélkül is.

Mar. S ha mégis rászorulnék?

Pablo. Készen találsz!

Mar. Minden úton és módon!

Pablo. Minden módon.

Mar. Még büntetéssel s boszúval is?

Pablo. (Feléje lépve.) Mariana!

Mar. Most én kérdezek, felelj!

Pablo. (Hevesen.) Igen! Még azzal is!

Mar. Igazán? (Gúnynyal.) S ha nem lesz bátorságod s erőd?

Pablo. Ne tégy próbára!

Mar. Ha eljő az alkalom, próbára teszlek.

Pablo. (Hozzá lép s megfogja kezét.) Lázad van! Pihenj le.

Mar. Majd holnap én kérek egyről-másról felvilágositást.

Pablo. Csak kérj! szívesen.

Mar. Isten veled!

Pablo. Isten veled! (Félre.) Oh Mariana! Te nem ismersz engem!

Mar. (magához). Holnap megtudom, mit ér ez az ember. (Pablo el.)

## NYOLCZADIK JELENET.

*Mariana* egyedül. Később *Claudia* és *szolgák.*

Mar. (Hallgatózva.) Igen!... szobájába megy. Oh! ismét fellélekzem! Ha mellettem van, úgy érzem, mintha elrabolná előlem a levegőt... Szenvedést el lehet viselni, de legyen tér, távol, messzeség, hová szerteszálljon a fájdalom. Az elfojtott kínok iszonyatosak. (Fejét szorongatja.) Ide szorulnak s őrület alakjában törnek ki. Majd ide szorulnak (szívére teszi két kezét) s kitépik a szivet a kebelből. (Az ablakhoz megy s arra hajlik.) Kissé nyugodtabb vagyok... Milyen szép, milyen tiszta est, Hogy fénylik a hold! (Csenget. Claudia bejő kis égő gyertyával.) Mondja meg, hogy vigyék ki a lámpákat. Elég nekem, a mit most hozott be. (Átveszi a gyertyát s az asztalra teszi. Köpenyét is leveti s a szofára dobja.)

Claudia. Igen, señora. (Kimegy s két szolgával tér vissza.)

Mar. (Idegesen.) Zavarnak magok is! A világosság is, a zaj is, minden zavar! Minden zavar! (Claudiához.) Léfekhetik. Majd magam vetkezem.

Claudia. A hogy parancsolja, señora.

Mar. Igen, parancsolom. A szobalány is feküggyék le.

Claudia. Jó éjt, señora.

Mar. Jó éjt! (Claudia be akarja tenni a terraszra nyíló két ablakot.) Ne csukja be! Hagyja úgy, a mint van.

Claudia. Igen, señora. (El. A szolgák kiviszik a lámpákat.)

## KILENCZEDIK JELENET.

*Mariana.* Később *Daniel.*

Mar. Így! Az egész világ távol van tőlem! Egyedül vagyok. S rá gondolhatok. (Az asztalhoz megy, a gyertyát eloltja. Csak a hold világítja meg a szobát. Az előtér azonban setét marad.) Ő... az én örök élettársam — gondolatban. (Szünet.) Gondol-e rám? Igen! Danielnek nincs más gondolata, mint Mariana s Marianának iszonyú tette, iszonyú árulása. Szegény Daniel! Mennyit szenved! mennyit szenved! Miattam! Sohse vígasztalódik meg! Soha!... Igen! Én elárultam! elárultam! Mi ez! Csitt! Mi zaj! (Szünet.) Pablo térne vissza? (Pablo ajtajánál hallgatózik. E közben Mariana szobájának ajtaja megnyílik s Daniel lép ki a függöny mögül. Fedetlen fővel, kuszált hajjal, rendetlen ruházattal jő, meglátszik rajta, hogy az ablakon mászott be a szobába. Daniel az ajtóból szemléli a hallgatózó Marianát.) Semmit sem hallok. Majd gondolkodom róla, hogy mit fog nekem mondani holnap s miként fog megszelidíteni. Haha! (Elfojtottan kaczag.)

Dan. A nyomorult! A gyalázatos! Kaczag!... Örül... Örül!... Most én is örülök!

Mar. (Újra hallgatózva.) Minden csendes. Szobájába zárkózott. En is megyek az enyémbe. (Lassan előre lép.) S Daniel velem van! Mindig vele van Marianával! mindig... (Fölemeli a szobaajtó függönyét s kilép Daniel.) Jaj! Egy férfi!... ki?... ki az? (Borzadva hátratántorodik.)

Dan. Nem ismersz? (Előre lép.)

Mar. Daniel!... nem! nem igaz!... Daniel! (Csak a hold fénye világitja meg a színt.)

Dan. Ne fuss előlem!... Ide jer!... Légy nyugodt!... Légy csendben... (Megfogja.)

Mar. Daniel!... Lehetetlen!... Csak álom!... Hagyj el!... Daniel!.. Istenem!

Dan. Hallgass!... Hallgass!... Hát azt hitted, hogy nászéjeden én nem leszek itt?... Azt hitted?

Mar. Te vagy?... Te vagy?

Dan. Úgy-e? Nem vártál!

Mar. Danielem! En Danielem! Lehetetlen! (Átöleli.)

Dan. Örülsz hát, hogy eljöttem?

Mar. Hogy örülök-e? Hát nem tudod? (Szenvedélylyel.) Nem érzed!

Dan. Hát milyen asszony voltál?

Mar. Daniel! Oh! te sohasem ismertél igazán!

Dan. Nem értelek!... Megőrülök!... És szerető szemekkel néz reám!... Karjaiba zár!... Hát hazugság az egész világ! Hazugság! Hát ki ez az asszony?... Lássalak! Lássalak!... Jer ide! ide! Hogy lássalak! A fénybe! Hogy lássalak! (A hold fényébe vonja.)

Mar. Igen! Nézz! nézz reám! Hadd lássalak én is téged!... Már láttuk egymást! Már újra repes szívünk a boldogságtól... De most menj! Menj!

Dan. Már is! Hát gyermek vagyok, a kivel

játszhatol kényed-kedved szerint! Kinek azt mondod: Takarodjál ki! ne zavarj!... Mosolyogj! Daniel! Vágj víg arczot! Takarodjál!... De én nem megyek! Előbb mentem volna! (Büszkén.) Most már nem megyek!

Mar. Akarom, hogy távozzál! Parancsolom! Kell!

Dan. Nem! nem! Százszor is nem! (Brutálisan.) Most én vagyok az úr! Én parancsolok!

Mar. El! Nyomorult! Ha nem mégy... kiáltok.

Dan. A férjedért?

Mar. Pablóért!

Dan. Hol van?

Mar. (Az ajtóra mutat.) Ott!

Dan. (Keserűen.) Megunta már a feleségét, bujik előle!

Mar. Oktalan! Nem látod, hogy sokat szenvedtem! Hogy azt hivém, megőrülök. Érzéketlenül érkeztem meg... betegen. Kértem, hagyjon egyedül s szobájába ment. Nem mindenki oly kegyetlen, mint te.

Dan. (Félig örvendve, félig komoran.) Sokat szenvedtél ma?

Mar. Sokat! Többet mint te. Azt hitted, nincs nagyobb fájdalom a tiednél. Nos, látod, van: az enyém.

Dan. Ugy hát nem szereted!?

Mar. Szeretni!... Ezt az embert!... Szegény Daniel!

Dan. Akkor hát én voltam az, a kit szerettél!

Mar. Ha azt mondom, hogy igen! távozol?

Dan. Távozom!

Mar. Esküdj meg!

Dan. Esküszöm!

Mar. Halld tehát! Csak egy embert szeretek széles e világon, — téged! Danielt! Lelkemnek lelkét. Danielt! Érted... érted... Egész életemet...

Dan. Mariana! Akkor mindez csak tréfa! Úgy-e? Mindez csak gúnyolódás?

Mar. Tréfát űzni veled? Nem! Szerettelek! Szeretlek! Szeretni foglak örökre! Esküszöm anyám emlékére! Ha nem mondok igazat, jöjjön ki innen (Pablo szobájára mutat) az az ember és sújtson halálra mindkettőnket. Te nem hiszesz nekem!? De Isten tudja, ismeri a lelkemet! Isten hisz nekem! Menj! menj! Daniel! Szánj meg és feledj el!

Dan. Mindent... mindent fejts meg nekem!... rögtön... rögtön...

Mar. Soha! Ez az én titkom marad!

Dan. Nem! Most már ismerlek! Újra meg akarsz csalni! Nem először! Másodszor sem! De már elkövetted utolsó csalfaságodat!... Beszélj!... Beszélj!...

Mar. Távozzál! Daniel.

Dan. Nem megyek!

Mar. Megesküdtél, hogy...

Dan. Mit törődöm eskümmel! Te sem törődöl a te esküiddel!

Mar. Ne őrjíts meg! ... Távozzál ... vagy kiáltok.

Dan. Nos jó! Megyek! (A fenékszínre megy s kitárja az ajtót.)

Mar. Mit csinálsz!

Dan. Utat nyitok ...

Mar. Minek?

Dan. Hogy távozhassunk! Megtartom szavamat! Megyek! De nem egyedül! Veled együtt!

Mar. Nem ... ezt nem ...

Dan. Ketten együtt! Örökre! Kocsi vár ránk odalenn! Együtt vágtatunk ...

Mar. (Tántorodva.) Hová ...

Dan. Mit tudom én! Akárhová! A hová akarod! A hol békében, szabadon szerethetsz, gyűlölhetsz, megcsalhatsz! Csak együtt legyünk! Együtt ...

Mar. (Futva előle.) Nem! százszor is nem!

Dan. (Elfogja.) De jösz! jösz!

Mar. Takarodjál! Nyomorult! Nyomorult, gyalázatos a véred! Gyalázatos!

Dan. (Erőszakkal tartja.) Ha ellenkezel, az leszek!

Mar. Takarodjál! ... Hagyj el! ... Utállak! Gyűlöllek! ... Megvetlek! ... Nyomorult! Szörnyeteg! ... Nem! nem! ... Nem tészsz úgy velem ... mint Alvarado anyámmal. (Már félig őrült a küzdelemtől, s alig tudja, mit beszél.)

Dan. Mi? ... mit mond ez az asszony? (Elengedi Marianát, ki elsiklik előle s a szoba sarkából diadalmasan tekint rá.)

Mar. Azt . . . azt . . . a mit mondottam! Látod, hogy nem viszesz magaddal!

Dan. Alvarado . . . Ki az az Alvarado? . . . Atyám volt.

Mar. (Elfojtott fájdalommal.) Az atyád!

Dan. (Iszonyú aggodalommal.) És a te anyád? Hát értem már? . . . értem?

Mar. Értheted!

Dan. Atyám s anyád! Hát ezért volt.

Mar. Ezért!

Dan. Ezért gyűlöltél!

Mar. Kellett, hogy gyűlöljelek! Igen . . . gyűlölni! Szeretlek szívvel-lélekkel! Szeretlek! (Távol Danieltől, halkan zokogásba fúlva.) Nos, mit kívánsz még tőlem? (Hosszu szünet.)

Dan. Istenem! Istenem! . . . Mariana! . . . Mariana! . . . Csak még egy szót! . . . Kérhetlek, hogy bocsáss meg?

Mar. Neked? szegény Daniel. Miért?

Dan. (Közeledve.) S hogy szeretni fogsz.

Mar. Örökké!

Dan. (Még jobban közeledve.) S hogy el fogsz feledni.

Mar. Mindent! . . . mindent! De téged elfeledni . . . soha! (Mintha valami vonná. Közeleg Danielhez.) Sohsem feledlek el!

Dan. Ha mindent elfeledsz, te is jó lélekkel gondolhatsz a multra, én is! (Egészen Mariana mellett van. Olvatag, lágy, de kissé szomorú hangon.) Két mindennapi teremtmény vagyunk. Találkoztunk, egyesültünk és (fordulattal) most már nem válunk el soha! (Deréken

átfogja.) Együtt haladunk át az életen. (Növekvő hévvel.) Virágos kert lesz nekünk az élet! Együtt haladunk át rajta!... Mariana!... Mariana! Egyetlen üdvöm!... Életem!... Hát nem engem szeretsz legjobban-e világon? Velem! Nekem teremtett az Isten téged, Mariana!... Mással mit törődöm. Veled!... Szegény asszony! Szegény Mariana! Képzeleted betege vagy! Képzelgéseidnek, emlékeidnek, multadnak áldozod föl jelen boldogságodat, üdvödet... mindenedet! Szeretsz? Nos, hát én is szeretlek! Hagyd hát a többieket. Ne törődjél senkivel. Kerüljenek, vessenek meg bennünket, üldözzenek a nevetséges bábok! Tekints körülsz nem látsz mást, csak a te Danieledet! A falon árnyékom a tiéddel ölelkezik. A hold ezüstös fénynyel mutatja az utat, a merre haladnunk kell! Ez az út a szabadság felé vezet, a boldogság felé, a szerelem felé... az őrültség felé... az égbe! Csak nekünk teremtette Isten az eget! Légy erős! Jer, Mariana!

Mar. Daniel!... nem lehet!... nincs erőm!... Fejem lázban ég... szivem dobog... borzongás futja át testemet... megfagy bennem a vér s... mégis úgy tüzel... Isten! Isten... Könyörülj rajtam!... (Már-már legyőzve.) Szeretlek! Daniel... szeretlek... szeretlek...

Dan. Szegény Mariana... reszketsz! A hajnali szellő legyintett meg... A kocsiban jól betakarlak... Nézd csak... nézd... itt van a felöltőd is... (Felemeli Mariana köpenyét egy székről.) Majd

segítek . . . én Marianám! (Ráadja a felöltőt.) Sietve. . . gyorsan . . . menjünk! Én vagyok veled, én! Marianám! Édes Marianám! . . . Látod! Úgy-e szeretlek! Dédelgetlek, ápolgatlak, mint egy kis gyermeket . . . Öltöztetlek . . . Kedves gyermekem . . . Gyermekem . . . (Ez felébreszti anyja emlékét Marianában, kit Alvarado, Daniel apja, épen így öltöztetett azon az éjjelen, mikor Mariana anyjával megszökött magával víve a gyermek Marianát.)

Mar. (Sikoltva s kiszabadulva Daniel karjai közül.) Így öltöztetett az atyád is . . . akkor éjjel . . . Nem . . . hagyj el . . . Pablo! (A férj szobájának ajtajához rohan.) Pablo . . . Pablo! Jőjj! Jőjj ki! Gyalázatos asszony a feleséged!

Dan. Mit tészsz? Esztelen!

Mar. Látod! Hallod! Pablo! Segítség! Becsületed hív! . . .

Dan. Hát mégis gyűlölsz? . . . Nem szeretsz?

Mar. Mindjárt meglátod! Pablo! Pablo! Hozzám! Ide! A gyalázatos asszonyhoz! . . . Hozzám! Én kiáltok, Mariana!

## TIZEDIK JELENET.

*Daniel, Mariana, Pablo* futva jő pisztolylyal. (Csak a hold fénye világítja meg a színt.)

Pablo. Ki kiált? Mi az? . . . Egy férfi . . .

Mar. (Daniel nyakába borulva.) Daniel! Ő az!

Pablo (Danielhez). Nyomorult!

Mar. (Önmagára s Danielre értve.) Nyomorultak va-

gyunk mind a ketten! Hallgass ide! Pablo. Szerettem őt! Gyűlöletből lettem a nőd! S most vele szökni akartam tőled!... Tőled!... Érted-e? Szökni... Ha engedsz, megyek is vele! Meglátom mit tészsz? Rajtad áll! Tégy, a mit akarsz! Pablo!... Szeretem Danielt... szeretem... Mit tészsz?...

(Újra átöleli Danielt, mintegy ingerelni akarván Pablót.)

Pablo. (A düh legmagasabb fokán.) A mit magad akartál. (Marianára lő, ki lerogyik.)

Mar. Jaj!

Dan. Mariana! (Mellé dülve.) Mariana!... Mariana!... Lelkem! Mariana!... Felelj... szólj... Mariana!

Pablo. Uram, várok önre!

Dan. Igaz! (Felugrik; eszeveszett kiáltással.) Ez az ember még él!?

Pablo. Van fegyvere!?

Dan. (Revolvert ránt ki a ruhája belső zsebéből.) Van!

Pablo. Úgy hát menjünk!

Dan. Menjünk!

Pablo. Életre-halálra!

Dan. Életre-halálra! (Visszpillantva Marianára.) Egyért volt érdemes élni... s az itt fekszik... Mariana!... Mit nekünk az élet!... A nyomorú élet!... Isten veled! Mariana... Nem! nem! Várj! Mariana. Követlek, Mariana. Követlek! (Kifutnak le a kertbe.)

(A függöny legördül.)

A **Franklin-Társulat** által kiadott **Olcsó Könyvtárban** megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

**Corneille Péter.** Cinna vagy Augustus kegyelme. Tragédia. Francziából ford. Pajor István. (219) 20 kr.
— Cid. Tragédia. Francz. ford. Radó Antal. (259) 20 kr.

**Csiky Gergely.** A nagyratermett. Vigjáték. 3 felv. (Pályamunka.) (284) 40 kr.
— A nagymama. Vigjáték 3 felvonásban. (285) 30 kr
— Anna. Dráma 1 felvonásban. (167) 20 kr.

**Dugonics András.** Toldi Miklós. Szomorú történet. 3 szak. (326) 60 kr.
— Kún László. Szomorú történet 4 szakaszban. (186) 40 kr.
— Bátori Mária. Szomorú tört. 4 szakaszban. (230) 60 kr.

**Dumas Sándor.** id. A Saint Cyri kisasszonyok. Vigjáték. Francz. ford. Fáy J. Béla. (279) 30 kr.

**Echegaray József.** A nagy Galeotto. Dráma. A spanyol eredetiből forditotta Patthy Károly. (272) 40 kr.
— **Bernardo Montilla.** Dráma 3 felv. Forditotta Patthy Károly. (343) 40 kr.

**Fáy András.** A külföldiek. Vigjáték. (174) 20 kr.
— A mátrai vadászat. Vigjáték. (208) 20 kr.

**Gaal J.** A peleskei nótáriás. Bohózat. (Uj 296—299) 40 kr.

**Gabányi Árpád.** Kapivár. Vigjáték 3 felv. (324) 40 kr.

**Gœthe.** Iphigenia Taurisban. Dráma. Forditotta Kis J. (Új 53—54) 20 kr.
— Berlichingeni Gottfried, a vaskezü, dramatizált története. Forditotta Balla Mihály. (200) 50 kr.

**Goldoni K.** A hazug. Vigj. Ford. Radó A. (142) 40 kr.
— A jószívű zsémbes. Vigj. Ford. Radó Antal. (306) 40 kr.

**Gombos I.** Az esküvés. Szomorújáték. (Uj 327—329) 30 kr.

**Grillparzer Ferencz.** Medea. Szomorújáték. Ford. Hegedüs István. (242) 30 kr.
— A tenger és szerelem hullámai. Szomorújáték. Forditotta Iványi Jenő. (305) 30 kr.
— Sappho. Szomorújáték 5 felv. Ford. Iványi J. (335) 30 kr.

A M.N.MUZEUM KÖNYV-TÁRA

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár